

The Diplomatic Interactions Quarterly

Vol. 3, No. 11, Autumn 2025, Pp: 31-82

[http:// www.dpiq.ir](http://www.dpiq.ir)

Public Diplomacy: From Pragmatic Practice to Theoretical Frameworks within the Dominant Paradigms of International Relations

Hasan Jabbari Nasir ¹

(Received: 11/07/2025 - Accepted: 18/09/2025)

DOI: 10.22034/dpiq.2026.552884.1056

Extended Abstract

Introduction

The contemporary international system is characterized by increasing complexity. In global political trends, public diplomacy—defined as efforts to influence foreign public opinion to gain support for strategic objectives—has emerged as a strategic priority among political actors. States can extend their power beyond national borders through public diplomacy. What distinguishes public diplomacy from formal state-centered diplomacy is its diverse range of tools: the agency of both state and non-state actors, emerging technologies, and the blurring of boundaries between domestic and foreign spheres. Despite the

1. Assistant Professor of Politics and International Relations, Institute for Social and Cultural Studies, Tehran, Iran. (Hjabbarinasir@gmail.com)

Orcid Code: <https://orcid.org/0000-0003-3181-6101>

growing practical importance of public diplomacy, scholars have not developed systematic theoretical research in this field. The challenges of public diplomacy are increasingly influenced by mass communication studies, politics, and international relations. The historical and state-centric orientation of public diplomacy research, competing conceptual readings, and its frequent reduction to soft power represent major theoretical weaknesses hindering coherent theoretical and methodological approaches. The central question is: what theoretical approach can be employed to bring coherence to public diplomacy studies? Given that new demands are shaped by both communication studies and international relations, this research argues that applying insights from these fields can provide a robust theoretical foundation. By analyzing public diplomacy within the main theories of international relations, it becomes possible to benefit from their explanatory power, thereby laying the groundwork for independent theorizing.

Literature Review

Over the past two decades, public diplomacy has become a prominent area in foreign policy literature. Despite significant growth in empirical studies, the field continues to lack theoretical coherence. Early literature was historical and state-centric, focused primarily on the U.S. experience during the Cold War. Following 9/11 and the rise of digital media, public diplomacy became critical to U.S. foreign policy. While these studies explained practical developments, they contributed only limitedly to generalizable analytical frameworks.

With globalization and technological transformation, research has moved toward understanding public diplomacy as a multi-actor, networked phenomenon. The role of NGOs, civil society, and digital media in shaping international narratives has become prominent. However, this empirical expansion has been accompanied by conceptual overlap with public relations, nation branding, propaganda, strategic communication, and soft power—leading to conceptual dispersion rather than theoretical deepening.

Public diplomacy has been examined across various topics, including foreign policy, peace, war, humanitarian affairs, and multinational corporations.

Meta-analytical studies situate public diplomacy at the intersection of two major traditions: political science/international relations and communication sciences. Sevin, Metzgar, and Hayden (2019) found that only 14% of 354 articles employed an international relations theoretical framework—over 85% lacked explicit theory or relied solely on instrumental communication models. Ki, Pasadeos, and Ertem-Eray (2021) confirm that while convergence has been attempted, it has not produced an integrated framework. The main gap lies not in empirical data but in the absence of a “dominant theoretical paradigm.” This study addresses this gap through an analytical reformulation of public diplomacy within the dominant paradigms of international relations.

Methodology

This study adopts a qualitative, descriptive approach based on library and documentary research. The methodological framework is “conceptual-comparative analysis,” conducted at two levels. First, conceptual analysis draws on Markusen’s framework and meta-analytical studies to examine public diplomacy concepts and their overlaps with adjacent concepts. Second, comparative-explanatory analysis systematically examines the explanatory capacities of realism, liberalism, and constructivism based on four criteria: primary objectives, central actors, influence mechanisms, and the logic of power. The unit of analysis is “theoretical paradigms of international relations” as interpretive frameworks shaping the conceptualization of public diplomacy.

Results and Discussion

Public diplomacy, aimed at influencing foreign perceptions, is rooted in engaging international audiences, fostering mutual understanding, and building relationships to advance national interests, promote

cultural exchange, and reduce conflict. Traditional diplomacy alone is insufficient; public diplomacy complements it by engaging citizens, civil society, and non-state actors. However, its historical and state-centric orientation, competing readings, and reduction to soft power represent major theoretical weaknesses.

Several fields—political science, international relations, and communication sciences (public opinion, media, nation branding, public relations)—possess the potential to contribute to theoretical knowledge. Given that the public diplomacy literature lacks the necessary theoretical infrastructure, examining it within these theoretical approaches and drawing analytical distinctions can both clarify its pragmatic orientation and develop it away from conceptual disputes, enabling comparative and integrated studies and their demarcation from one another. Therefore, to fill existing theoretical gaps, studying diplomacy within these two approaches can be helpful and effective in enriching theoretical discussions of public diplomacy. In this study, public diplomacy is examined under the dominant theoretical paradigms of international relations.

Within realism, public diplomacy is a tactical tool serving power, security, and national interests—strengthening competitive position in the anarchic system. Case studies of Russia and NATO demonstrate relative alignment with realist logic; however, evidence (e.g., the \$148 million Afghanistan project) proves that financial investment alone does not guarantee national interests. Effectiveness depends on “target audience perception” and “message alignment with identity contexts.” Within liberalism, public diplomacy can pave the way for cooperation in trade, environment, science, and security by creating mutual understanding and reducing tensions. It promotes democracy and liberal values through programs such as Fulbright, the British Council, and Rossotrudnichestvo—mechanisms for creating institutional interdependence and reducing conflict through elite networking.

The constructivist approach has the greatest overlap with public diplomacy. Identity, culture, and social norms are central. Public

diplomacy addresses how public attitudes shape foreign policy beyond traditional diplomacy—shaping foreign citizens’ opinions, group cooperation, and intercultural communication. The meaning of public diplomacy is determined by the identity of actors and their roles. Constructivists view diplomacy as promoting shared meanings to develop intersubjective knowledge. Empirical evidence from Russia demonstrates that “national identity” transformation can reshape public diplomacy, but norm internalization remains gradual and contingent upon “discursive barriers.” Surveys on Russia’s image in Eastern Europe indicate that despite Moscow’s extensive public diplomacy efforts in the 2020s, the redefinition of Russia’s identity as “defender of traditional values” has not received uniform responses—while this narrative gained relative traction in Serbia and Hungary, it continues to face discursive resistance rooted in historical memory in the Baltic states. These findings confirm the core constructivist claim: the “reception” of public diplomacy depends less on message quality than on “alignment of collective identities between sender and receiver.” Thus, the effectiveness of public diplomacy in any national context requires careful analysis of the identity and discursive backgrounds of target audiences. Proponents of constructivism emphasize that each state has its own understanding of the world, distinct from other cultures and values, and that in this diversity lies the basis for creating a sustainable world order. The main condition is the willingness to understand “others” without denying their right to maintain their own identity—an understanding achievable through public diplomacy. By explaining public diplomacy within the main theories of international relations, it becomes clear that it can benefit from their explanatory power in relevant domains. Findings indicate that none of the three paradigms alone is sufficient to explain public diplomacy; rather, its effectiveness simultaneously depends on strategic calculations and national interests (realism), institutional networking and cooperation (liberalism), and identity and discursive alignment (constructivism). What is recognized in practice as “successful public diplomacy” results from the complex interaction of

these three logics. This underscores the necessity of multi-paradigmatic and integrative research in future public diplomacy studies.

Conclusion

With increasing complexity, public diplomacy has emerged as a strategic priority for influencing foreign public opinion. Driven by 21st-century transformations—environmental issues, climate change, terrorism, health, human rights—alongside the rising role of diverse transnational and non-state actors and expanding communication technologies, public diplomacy has gained growing attention.

Despite pragmatic use, systematic theoretical research remains absent. To avoid conceptual fuzziness, this study proposed explaining public diplomacy within two broad approaches—communication sciences and international relations—and presented a theoretical explanation within the main theories of international relations. The evidence examined demonstrates that each of the three paradigms illuminates a layer of reality. What is recognized as “successful public diplomacy” results from the complex interaction of three logics: strategic calculations (realism), institutional networking (liberalism), and identity alignment (constructivism). This finding underscores the necessity of multi-paradigmatic research in future studies, enabling researchers to move beyond descriptive accumulation toward comparative and causal analysis based on generalizable theoretical frameworks.

Keywords: Public diplomacy, Global challenges, Communication sciences, Foreign policy, International relations.

How to Cite: Jabbarinasir, H. (2025). Public Diplomacy: From Pragmatic Practice to Theoretical Frameworks within the Dominant Paradigms of International Relations. (e246340). Diplomatic Interactions, 3(11), 31 - 82. e246340 doi: 10.22034/dpiq.2026.552884.1056

دیپلماسی عمومی: گذار از عمل‌گرایی به رویکردی نظری در چارچوب پارادایم‌های مسلط روابط بین‌الملل

حسن جباری‌نصیر^۱

(تاریخ دریافت: ۱۴۰۴/۰۴/۲۰ - تاریخ تصویب: ۱۴۰۴/۰۶/۲۷)

DOI: 10.22034/dpiq.2026.552884.1056

چکیده

دیپلماسی عمومی به عنوان یکی از اولویت‌های راهبردی در بین بازیگران سیاسی برای تحت تأثیر قرار دادن افکار عمومی فرا سرزمینی در راستای حمایت یا تحمیل اهداف استراتژیک مختلف در حال توسعه است. افزایش نقش بازیگران فراملیتی و غیردولتی و گسترش فناوری‌های ارتباطی و اطلاعاتی در کنار بازیگران رسمی، موجب توجه روزافزون به دیپلماسی مدرن، از جمله دیپلماسی عمومی شده است. با این حال، هم‌زمان با گسترش نقش عمل‌گرایانه آن، پژوهش‌های نظری سامانمند در این زمینه ارائه نشده و این پدیده را به مفهومی فازی تبدیل کرده است. سؤال اصلی این پژوهش آن است که از چه رویکرد یا رویکردهای نظری می‌توان برای انسجام‌بخشی به مطالعات دیپلماسی عمومی و خروج آن از وضعیت فازی بهره برد؟ فرض نظری این مطالعه آن است که فقدان انسجام نظری، ناشی از عدم تفکیک تحلیلی میان رویکردهای علوم سیاسی/ روابط بین‌الملل و علوم ارتباطات است. این پژوهش استدلال می‌کند که با تفکیک یا تلفیق نظام‌مند این دو سنت در ذیل پارادایم‌های رئالیسم، لیبرالیسم و سازه‌نگاری، می‌توان از چتر نظری و قدرت توضیحی آن‌ها بهره برد و زمینه را برای نظریه‌پردازی مستقل در این حوزه فراهم آورد. این مطالعه از نظر هدف، کاربردی و از نظر ماهیت، کیفی با رویکرد «تحلیل مفهومی-مقایسه‌ای» و مبتنی بر مطالعات کتابخانه‌ای است.

واژگان کلیدی: دیپلماسی عمومی، علوم ارتباطات، رئالیسم، لیبرالیسم، سازه‌نگاری.

۱. استادیار سیاست و روابط بین‌الملل موسسه مطالعات فرهنگی و اجتماعی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، تهران، ایران. (Hjabbarinasir@gmail.com)

Orcid Code: <https://orcid.org/0000-0003-3181-6101>

مقدمه

نظام بین‌الملل معاصر در مقایسه با دوره‌های پیشین با پیچیدگی فزاینده‌ای شناخته می‌شود. مشخصه عمده نظم کنونی جهان، گذار از یک تغییر جهت اقتصادی و تکنولوژیکی مبتنی بر داده و توزیع مجدد قدرت از غرب به سایر مناطق جهان است. در این چارچوب و متأثر از روندهای سیاست جهانی، دیپلماسی عمومی به عنوان یکی از اولویت‌های راهبردی در میان بازیگران سیاسی مختلف در حال گسترش است. از این منظر، دولت‌ها در راستای منافع ملی خود به صورت روزافزون به دنبال توسعه دامنه نفوذ و قدرت خود فراتر از مرزهای سرزمینی با عاملیت دیپلماسی عمومی هستند.

دیپلماسی را می‌توان به عنوان مجموعه‌ای از سازوکارها درک کرد که بازیگران بین‌المللی برای مدیریت محیط بین‌المللی و پیگیری منافع ملی خود به کار می‌گیرند. دیپلماسی عمومی در این میان از آن جهت متمایز است که هدف آن، چه از سوی بازیگران رسمی و چه غیررسمی، تأثیرگذاری بر افکار عمومی فرا سرزمینی به منظور حمایت یا تحمیل اهداف راهبردی است. آنچه دیپلماسی عمومی را از دیپلماسی رسمی دولت محور تفکیک می‌کند، تنوع ابزارها و گستره اقدامات آن است؛ از جمله مشارکت هم‌زمان بازیگران دولتی و غیردولتی، بهره‌گیری از فناوری‌های نوین و نوظهور ارتباطی، و نیز کمرنگ شدن مرزهای میان حوزه‌های داخلی و خارجی.

تحولات جهانی قرن بیست و یکم و ظهور موضوعات نوینی در دستور کار سیاست جهانی نظیر محیط زیست و تغییرات اقلیمی، گردشگری، تروریسم بین‌الملل، سلامت، حقوق بشر و سایر مسائل فراملی، همراه با افزایش نقش بازیگران متنوع از جمله کنشگران فراملی و غیردولتی و گسترش فناوری‌های ارتباطی و اطلاعاتی، موجب توجه روزافزون به اشکال نوین دیپلماسی، به ویژه دیپلماسی عمومی، شده است.

با وجود رشد چشمگیر مطالعات تجربی و کاربردهای عملی دیپلماسی عمومی در دو دهه اخیر، این حوزه با یک «شکاف نظری بنیادین» مواجه است که آن را از تبدیل شدن به یک حوزه پژوهشی منسجم و نظریه محور باز داشته است. این شکاف را می‌توان در سه سطح صورت‌بندی کرد:

سطح نخست، «فازی بودن مفهومی»^۱ است. دیپلماسی عمومی در ادبیات موجود، دست کم با چهار معنای متمایز -از دیپلماسی آشکار در برابر دیپلماسی مخفی، تا فعالیت هدفمند دولت‌ها برای تحقق منافع سیاست خارجی از مسیر افکار عمومی خارجی- به کار رفته و با مفاهیمی چون تبلیغات، قدرت نرم، برندسازی ملی و روابط عمومی هم‌پوشانی یافته است. این تکرار معنایی، اگرچه در شکل‌گیری اولیه یک حوزه مطالعاتی طبیعی است، اما امروزه به «فازی شدن مزمن مفهومی» انجامیده که مانع از توسعه نظریه‌پردازی منسجم شده است.

سطح دوم، «شکاف میان دو سنت نظری» است. دیپلماسی عمومی به‌طور طبیعی در تقاطع دو حوزه علمی علوم ارتباطات -با تأکید بر پیام، رسانه و اقناع- و علوم سیاسی/روابط بین‌الملل -با تأکید بر قدرت، منافع و ساختار نظام بین‌الملل- قرار دارد. با این حال، پژوهش‌های موجود یا به یکی از این دو سنت اکتفا کرده‌اند یا بدون تفکیک نظام‌مند، مفاهیم و مفروضات آن‌ها را درهم آمیخته‌اند. تبیین‌های فرا تحلیلی نشان می‌دهد که هرچند این دو سنت در سال‌های اخیر به یکدیگر نزدیک‌تر شده‌اند، اما این همگرایی هنوز به شکل‌گیری یک چارچوب نظری منسجم منجر نشده است.

سطح سوم، «خلأ نظریه‌پردازی در پارادایم‌های روابط بین‌الملل» است. علی‌رغم آنکه سه پارادایم اصلی روابط بین‌الملل یعنی رئالیسم، لیبرالیسم و سازه‌نگاری، ظرفیت‌های تبیینی قابل توجهی برای تحلیل دیپلماسی عمومی دارند، اما تاکنون مطالعه نظام‌مند و تطبیقی دیپلماسی عمومی در چارچوب این پارادایم‌ها به‌صورت منسجم صورت نگرفته است. عمده مطالعات موجود یا بر روایت‌های تاریخی-تجربی دولت‌محور متمرکز بوده‌اند یا در سطح ابزارها و تکنیک‌های عملیاتی باقی مانده‌اند.

این سه شکاف به‌گونه‌ای درهم تنیده شده‌اند که فقدان انسجام نظری در دیپلماسی عمومی را به یک مسئله پژوهشی حل‌نشده بدل کرده‌اند. شواهد فرا تحلیلی و استنادی گویای عمق این چالش است: از مجموع تولیدات علمی این حوزه، کمتر از ۱۵ درصد به چارچوب‌های نظری صریح روابط بین‌الملل متکی هستند، درحالی‌که بیش از ۶۰ درصد

آن‌ها صرفاً به توصیف ابزارها، مطالعات موردی یا ارزیابی‌های اجرایی محدود شده‌اند. موازی با این، گسست میان سنت‌های علوم ارتباطات و روابط بین‌الملل به حدی است که نرخ هم‌استنادی متقابل این دو حوزه از ۸ درصد فراتر نمی‌رود (Sevin, Metzgar, Hayden, 2019). این آمارها پرده از واقعیتی بنیادین برمی‌دارند: از یک‌سو، فازی بودن مفهومی امکان‌مرزبندی روشن میان دیپلماسی عمومی و مفاهیم هم‌جوار را سلب کرده است؛ از سوی دیگر، عدم تلفیق نظام‌مند دو سنت علمی، پژوهشگران را در دام «کار بستِ گزینشیِ نظریه‌ها» گرفتار ساخته است. در نتیجه، دیپلماسی عمومی در ادبیات موجود، بیش از آنکه یک حوزه نظری منسجم باشد، مجموعه‌ای از رویکردهای توصیفی و ابزاری باقی‌مانده که رفع ابهام مفهومی آن را به یک ضرورت فوری بدل می‌سازد.

این مقاله با هدف ترمیم این خلأ سه‌گانه، به دنبال پاسخ به این پرسش اصلی است که از چه رویکرد یا رویکردهای نظری می‌توان برای انسجام‌بخشی به مطالعات دیپلماسی عمومی و خروج آن از وضعیت «فازی» بهره برد؟ فرض نظری پژوهش آن است که تفکیک نظام‌مند دو سنت علوم ارتباطات و روابط بین‌الملل، و مطالعه دیپلماسی عمومی در ذیل سه پارادایم رئالیسم، لیبرالیسم و سازه‌انگاری، می‌تواند ضمن شفاف‌سازی مرزهای مفهومی، ظرفیت تبیینی این حوزه را به‌طور معناداری افزایش دهد و زمینه را برای نظریه‌پردازی مستقل در آینده فراهم آورد.

نوآوری پژوهش

این مقاله با هدف رفع شکاف بنیادین میان انبوه مطالعات تجربی-کاربردی دیپلماسی عمومی و فقدان صورت‌بندی نظری منسجم در این حوزه، سه دستاورد علمی مشخص ارائه می‌دهد:

نخست، بازشناسی و صورت‌بندی «فازی بودن مفهومی» دیپلماسی عمومی به‌عنوان یک مسئله نظری حل‌نشده. درحالی‌که بیشتر پژوهش‌های پیشین به توصیف ابزارها، کارکردها یا مطالعات موردی دیپلماسی عمومی پرداخته‌اند، این مقاله با اتکا به معیارهای مفهوم‌پردازی در علوم اجتماعی نشان می‌دهد که دیپلماسی عمومی به‌مثابه یک «مفهوم

فازی» دچار تکثر معنایی مزمن، هم‌پوشانی با مفاهیمی چون تبلیغات، قدرت نرم و برندسازی ملی، و فقدان مرزهای مفهومی شفاف است. این تشخیص نظری، زمینه را برای عبور از رویکردهای صرفاً ابزاری و توصیفی به سوی نظریه‌پردازی منسجم فراهم می‌آورد. دوم، ارائه چارچوبی تحلیلی-تبیینی برای مطالعه دیپلماسی عمومی در ذیل پارادایم‌های مسلط روابط بین‌الملل. برخلاف تسلط مطالعات تاریخی، دولت‌محور و فاقد چارچوب نظری روشن، این مقاله برای نخستین بار ظرفیت‌های تبیینی سه پارادایم رئالیسم، لیبرالیسم و سازه‌انگاری را در تحلیل دیپلماسی عمومی به‌طور نظام‌مند بازخوانی می‌کند. این صورت‌بندی سه‌گانه، دیپلماسی عمومی را از سطح «ابزارگرایی عملی» به سطح «پدیده‌ای نظری در نسبت با قدرت، کنشگری و ساختار نظام بین‌الملل» ارتقا می‌بخشد.

سوم، شناسایی شکاف میان دو سنت نظری علوم ارتباطات و روابط بین‌الملل و ارائه رهیافتی برای انسجام‌بخشی به مطالعات دیپلماسی عمومی. مقاله نشان می‌دهد که فقدان انسجام نظری در این حوزه نه به دلیل کمبود داده‌های تجربی، بلکه ناشی از عدم تفکیک و تلفیق نظام‌مند میان این دو سنت است. بدین ترتیب، این پژوهش گامی مقدماتی اما بنیادین در جهت تمهید نظریه‌پردازی مستقل در حوزه دیپلماسی عمومی محسوب می‌شود. این رویکرد به پژوهشگران آینده امکان می‌دهد تا به جای انباشت توصیفی موارد جزئی، بر پایه چارچوب‌های نظری قابل تعمیم، به تحلیل تطبیقی و علی دیپلماسی عمومی بپردازند.

روش تحقیق

این مطالعه با رویکرد کیفی-توصیفی و مبتنی بر مرور نظام‌مند منابع کتابخانه‌ای ارائه شده است. هدف، شناسایی علل فقدان انسجام نظری در ادبیات دیپلماسی عمومی و بررسی توان تبیینی رویکردهای غالب در مواجهه با چالش‌های نوپدید سیاست جهانی است. بدین منظور، تحلیل محتوای دیپلماسی عمومی در دو حوزه علوم سیاسی/روابط بین‌الملل و علوم ارتباطات انجام می‌شود تا مفهوم‌پردازی، اهداف، ابزارها و کنشگران آن در هر حوزه روشن گردد. راهبرد تحلیلی شامل شناسایی حوزه‌های مطالعاتی درگیر، مفروضات نظری، تعیین هم‌پوشانی‌ها و شکاف‌های مفهومی، و ارزیابی ظرفیت دیپلماسی عمومی برای تقویت انسجام نظری در چارچوب نظریه‌های مسلط روابط بین‌الملل است. یافته‌های این

پژوهش زمینه‌ساز مرز گذاری مفهومی و ریل گذاری برای تدوین چارچوب‌های نظری منسجم در مطالعات دیپلماسی عمومی است؛ رویکردی که با توجه به ماهیت چندبخشی و چند کنشی دیپلماسی عمومی، ضروری و حیاتی به نظر می‌رسد.

چارچوب روش شناختی این پژوهش از نوع «تحلیل مفهومی-مقایسه‌ای» است که در آن، ابتدا با تکیه بر معیارهای مفهوم‌پردازی در علوم اجتماعی، «فازی بودن مفهومی» دیپلماسی عمومی به عنوان یک مسئله نظری شناسایی و صورت‌بندی می‌شود؛ سپس در گام دوم، با اتخاذ رویکردی مقایسه‌ای، دیپلماسی عمومی در ذیل سه پارادایم اصلی روابط بین‌الملل (رئالیسم، لیبرالیسم، سازه‌نگاری) مورد بازخوانی تطبیقی قرار می‌گیرد. این تبیین در دو سطح صورت می‌پذیرد:

سطح نخست، تحلیل مفهومی: در این سطح، با بهره‌گیری از روش «تحلیل مفهوم»^۱ مبتنی بر چهارچوب مارکوسن (۲۰۰۳) و نیز مطالعات فرا تحلیلی سوین، متزگار و هایدن (۲۰۱۹)، مفاهیم کلیدی دیپلماسی عمومی، ابهامات و هم‌پوشانی‌های آن با مفاهیم هم‌جوار (تبلیغات، قدرت نرم، برندسازی ملی و روابط عمومی) واکاوی می‌شود. در این مرحله، معیارهای تشخیص «مفهوم فازی» شامل تکرر معنایی، فقدان مرزهای مفهومی شفاف و هم‌پوشانی با مفاهیم دیگر، مبنای ارزیابی قرار می‌گیرد.

سطح دوم، تحلیل مقایسه‌ای-تبیینی: در این سطح، با تکیه بر رویکرد تطبیقی نظریه‌ها، ظرفیت‌های تبیینی سه پارادایم رئالیسم، لیبرالیسم و سازه‌نگاری در تحلیل دیپلماسی عمومی به صورت نظام‌مند بازخوانی می‌شود. این مقایسه بر اساس چهار معیار اصلی صورت می‌گیرد: (۱) اهداف اصلی دیپلماسی عمومی از منظر هر پارادایم، (۲) بازیگران محوری، (۳) مکانیسم‌های اصلی اعمال نفوذ، و (۴) منطق و ماهیت قدرت در دیپلماسی عمومی. در این تحلیل، ضمن شناسایی نقاط قوت و محدودیت‌های تبیینی هر پارادایم، جدول تطبیقی و جدول عملیاتی‌سازی مفاهیم برای سنجش تجربی ارائه می‌شود.

راهبرد تحلیلی شامل شناسایی حوزه‌های مطالعاتی درگیر، مفروضات نظری، تعیین هم‌پوشانی‌ها و شکاف‌های مفهومی، و ارزیابی ظرفیت دیپلماسی عمومی برای تقویت

انسجام نظری در چارچوب نظریه‌های مسلط روابط بین‌الملل است. یافته‌های این پژوهش زمینه‌ساز مرز گذاری مفهومی و ریل گذاری برای تدوین چارچوب‌های نظری منسجم در مطالعات دیپلماسی عمومی است؛ رویکردی که با توجه به ماهیت چندبخشی و چند کنشی دیپلماسی عمومی، ضروری و حیاتی به نظر می‌رسد.

از نظر واحد تحلیل، پژوهش در سطح «کلان نظری»^۱ قرار دارد و واحد تحلیل آن «پارادایم‌های نظری روابط بین‌الملل» (رنالیسم، لیبرالیسم و سازه‌انگاری) به عنوان چارچوب‌های تفسیری شکل‌دهنده به مفهوم‌پردازی دیپلماسی عمومی است، که هر کدام به عنوان یک «کلان روایت نظری»^۲ تحلیل می‌شوند. بدین ترتیب، واحد تحلیل نه دولت، سازمان یا رویداد خاص، بلکه ساختارهای معرفتی و مفروضات هستی‌شناختی نهفته در نظریه‌های اصلی روابط بین‌الملل. این انتخاب با پرسش اصلی پژوهش که معطوف به سطح نظریه‌پردازی و نه سطح کنشگری یا سیاست گذاری است، همخوانی کامل دارد. تفکیک این سطح از واحد تحلیل از سطوح خردتر مانند مطالعات موردی، به شفاف‌سازی مرزهای تحلیل و افزایش دقت روش‌شناختی پژوهش کمک می‌کند. خروجی این راهبرد روش‌شناختی، در دو قالب ارائه می‌شود: نخست، "جدول تبیین نظری" که وجوه افتراق و اشتراک پارادایم‌ها را در قبال دیپلماسی عمومی نشان می‌دهد، و دوم، "جدول عملیاتی‌سازی مفاهیم" که مفاهیم انتزاعی را به شاخص‌های قابل سنجش تجربی تبدیل می‌کند.

پیشینه پژوهش

دیپلماسی عمومی طی دو دهه اخیر به یکی از حوزه‌های برجسته در ادبیات سیاست خارجی و روابط بین‌الملل تبدیل شده است، اما علی‌رغم رشد قابل توجه مطالعات تجربی، همچنان از فقدان انسجام نظری و چارچوب‌بندی مفهومی منسجم رنج می‌برد (Gilboa, 2008; Ayhan, 2019). بخش عمده ادبیات اولیه این حوزه ماهیتی تاریخی و دولت‌محور داشته و عمدتاً بر تجربه ایالات متحده، به‌ویژه در دوران جنگ سرد، متمرکز بوده است. پس از

1 macro theoretical

2 grand narrative

حملات تروریستی یازده سپتامبر ۲۰۰۱ در ایالات متحده امریکا و تسلط رسانه‌های دیجیتال، این حوزه دوباره به عنصری حیاتی در سیاست خارجی و امنیت ملی این کشور تبدیل شد (Snow, 2020; Farahani, 2018). این مطالعات، هرچند در تبیین تحول عملی دیپلماسی عمومی نقش مهمی ایفا کرده‌اند، سهم محدودی در توسعه چارچوب‌های تحلیلی قابل تعمیم و روش‌شناسی‌های نظری داشته‌اند (Gilboa, 2023).

با گسترش جهانی شدن، تحول فناوری‌های ارتباطی و افزایش نقش بازیگران غیردولتی، پژوهش‌ها به تدریج به سوی درک دیپلماسی عمومی به عنوان پدیده‌ای چند کنشی، شبکه‌ای، ارتباطی با تمرکز بر کشورهای خاص (Manor, Crilley, 2020) و نیز فراملی حرکت کرده‌اند (Hocking, 2005). در این چارچوب، نقش نهادی سازمان‌های غیردولتی (Melissen, 2005: 18)، جامعه مدنی (Natil, 2023: 1-8)، رسانه‌های دیجیتال و پلتفرم‌های اجتماعی در شکل‌دهی به روایت‌های بین‌المللی و تأثیرگذاری بر افکار عمومی خارجی برجسته شده است (Manor, 2019: 178-180). با این حال، این گسترش تجربی غالباً با هم‌پوشانی مفهومی دیپلماسی عمومی با مفاهیمی چون روابط عمومی (Arceneaux, 2024)، برندسازی ملی (Kobierecka, Kobierecki, 2024)، تبلیغات (Hajdari, 2023)، ارتباطات استراتژیک (García, 2021) و قدرت نرم همراه بوده است (Pamment, Fjällhed, Smedberg, 2023)؛ وضعیتی که به جای تعمیق نظری، به پراکندگی مفهومی و ابهام تحلیلی انجامیده است (Saliu, 2020).

از طرفی دیگر دیپلماسی عمومی در موضوعات مختلف روابط بین‌الملل همچون سیاست خارجی (Ahn, Lim, 2023)، صلح (Palmer, Bempong Nyantakyi, 2023)، جنگ (Fullerton, 2023)، حقوق بشردوستانه (Arsenault, 2023)، شرکت‌های فراملیتی (Kinsey, 2025: 338) و غیره به صورت گسترده مورد بررسی قرار گرفته است.

با تکیه بر مطالعات فرا تحلیلی، می‌توان دیپلماسی عمومی را در تقاطع دو سنت کلان نظری، یعنی «علوم سیاسی و روابط بین‌الملل» و «علوم ارتباطات» صورت‌بندی نمود. با این حال، برای مستندسازی عینی این خلأ نظری، شواهد کمی گویای واقعیتی نگران‌کننده

هستند. مطالعه جامع سوین، متزگار و هایدن^۱ (۲۰۱۹) که به‌عنوان یکی از دقیق‌ترین مرورهای نظام‌مند بر ادبیات این حوزه محسوب می‌شود، نشان می‌دهد که از مجموع ۳۵۴ مقاله بررسی‌شده، تنها ۱۴ درصد از چارچوب نظریِ برگرفته از نظریه‌های روابط بین‌الملل بهره برده‌اند. به عبارت دیگر، بیش از ۸۵ درصد مطالعات این حوزه، یا فاقد چارچوب نظری صریح بوده‌اند یا صرفاً به مدل‌های عملیاتی و ابزاری برگرفته از علوم ارتباطات و مدیریت اکتفا کرده‌اند. این یافته، نه تنها گواهی بر «فازی بودن مفهومی» در سطح ادعا، بلکه شواهدی کمی بر تداوم این وضعیت در سطح تولیدات علمی است. موازی با این، تحلیل استنادی کی^۲ و همکاران (۲۰۲۱) نیز تأیید می‌کند که اگرچه این دو رویکرد نظری در سال‌های اخیر تلاش‌هایی برای نزدیکی به یکدیگر داشته‌اند، اما این همگرایی هنوز به شکل‌گیری یک چارچوب نظری یکپارچه و منسجم منجر نشده است. از این‌رو، شکاف اصلی ادبیات نه در سطح داده‌های تجربی، بلکه در نبود یک «پارادایم نظری مسلط» برای سامان‌دهی به این پژوهش‌ها نهفته است. پژوهش حاضر با تمرکز بر باز صورت‌بندی تحلیلی دیپلماسی عمومی در ذیل پارادایم‌های مسلط روابط بین‌الملل، می‌کوشد گامی در جهت رفع این خلأ نظری بردارد.

از این‌رو، شکاف اصلی ادبیات نه در سطح داده‌های تجربی، بلکه در نبود یک چارچوب نظری منسجم نهفته است. پژوهش حاضر با تمرکز بر باز صورت‌بندی تحلیلی دیپلماسی عمومی در ذیل پارادایم‌های مسلط روابط بین‌الملل، می‌کوشد گامی در جهت رفع این خلأ نظری بردارد.

دیپلماسی عمومی: از تکرار مفهومی و جعبه ابزارگرایی عملی تا ضرورت نظریه‌پردازی منسجم

دیپلماسی عمومی طی حدود پنج دهه گذشته به یکی از مفاهیم محوری در ادبیات سیاست خارجی و روابط بین‌الملل تبدیل شده است؛ مفهومی که هم‌زمان با تحولات ژئوپلیتیکی، ژئواکونومیک و فناورانه، به ویژه پس از پایان جنگ سرد و گسترش عصر اطلاعات، دامنه

1 Sevin, Metzgar, Hayden

2 Ki,

و کارکردهای آن به طور مستمر دگرگون شده است (Doncel-Martín, Elías, 2025). با وجود اهمیت عملی و گسترش کمی و تنوع تجربی، ادبیات دیپلماسی عمومی به عنوان یک حوزه پژوهشی تخصصی همچنان از ضعف بنیادین در انسجام نظری، مرزبندی مفهومی و روش شناسی رنج می برد؛ وضعی که می توان آن را مانع اصلی بلوغ این حوزه به عنوان یک قلمرو علمی مستقل دانست (Gilboa, 2008).

در ادبیات کلاسیک، دیپلماسی عمومی نخستین بار در دهه ۱۹۶۰ توسط ادموند گولیون مفهوم سازی شد؛ مفهومی که بر اهمیت فزاینده افکار عمومی خارجی و نقش رسانه ها در تحقق اهداف سیاست خارجی تأکید داشت (Bjola, Kornprobst, 2018: 3-4). از این منظر، دیپلماسی عمومی به عنوان مکمل دیپلماسی سنتی دولت محور، معطوف به تأثیرگذاری بر برداشت ها، نگرش ها و نهایتاً رفتار مخاطبان خارجی در راستای منافع ملی تعریف می شد (Modzelewski, 2025:15). این برداشت، که همچنان در بسیاری از تعاریف نهادی و دانشگاهی تداوم یافته است، دیپلماسی عمومی را مجموعه ای از فعالیت های دولتی یا دولت محور می داند که هدف آن تأثیرگذاری غیرمستقیم بر سیاست های دولت های خارجی از طریق افکار عمومی است. (Williams, 2021).

با وجود اهمیت عملی دیپلماسی عمومی، مفهوم سازی آن با چالش های پژوهشی و نظری متعددی مواجه است. یکی از این چالش ها، ابهام مفهومی است؛ همان گونه که پاجتینکا^۱ (۲۰۱۹) نشان می دهد، این مفهوم دست کم چهار معنای متمایز یافته است: از دیپلماسی آشکار در مقابل دیپلماسی مخفی، تا مجموعه کلی تمامی کنش هایی که تصویر یک کشور را در خارج شکل می دهند؛ از فعالیت مشترک بازیگران دولتی و غیردولتی برای ارتقای قدرت نرم، تا نهایتاً فعالیت هدفمند دولت ها برای تحقق منافع سیاست خارجی از مسیر افکار عمومی خارجی (Pajtinka, 2019). این تکرر معنایی، اگرچه در شکل گیری اولیه یک حوزه مطالعاتی امری طبیعی تلقی می شود، اما امروزه در مورد دیپلماسی عمومی به فازی شدن مفهومی مزمن انجامیده است.

دیپلماسی عمومی در بسیاری از موارد، به درستی یا نادرستی، با مفاهیمی چون تبلیغات، روابط عمومی، ارتباطات استراتژیک، جنگ روانی، قدرت نرم (Hayden 2017)، برندسازی ملی و دیپلماسی فرهنگی هم‌پوشان یا حتی معادل فرض شده است (Arceneaux 2021; Saliu, 2020). به‌ویژه در سنت آمریکایی، دیپلماسی عمومی در مقاطع مختلف تاریخی به‌عنوان جایگزینی برای تبلیغات سیاست خارجی مطرح شده است؛ امری که پس از انحلال آژانس اطلاعات ایالات متحده^۱ (USIA) و سپس حملات ۱۱ سپتامبر، بار دیگر در قالب اصلاحات گسترده دیپلماسی عمومی و دیجیتالی شدن آن احیا شد (Gregory, 2008; Fitzpatrick, 2011).

در همین چارچوب، برخی تعاریف صریحاً دیپلماسی عمومی را نوعی «تبلیغات سفید» دانسته‌اند که در آن دولت‌ها به‌طور غیرمستقیم و از طریق رسانه‌ها، فرهنگ و روایت‌سازی، بر مخاطبان خارجی تأثیر می‌گذارند (Bridge, 2015:198). در مقابل، رویکردهای هنجاری‌تر، دیپلماسی عمومی را کنشی اخلاقی، گفتگو محور و مبتنی بر ارتباطات دوسویه می‌دانند که هدف آن تقویت درک متقابل و کاهش تعارضات بین‌المللی است (Melissen, 2005; Zaharna, 2009). این دو گانه—تبلیغ در برابر گفتگو—به یکی از کلیشه‌های رایج در این حوزه بدل شده است؛ در حالی که شواهد تجربی نشان می‌دهد حتی اشکال گفتگو محور و رابطه‌ای نیز می‌توانند در خدمت اهداف تبلیغی و قدرت محور قرار گیرند. برخی از پژوهشگران نیز در تبیین مفهومی دیپلماسی عمومی، علاوه بر تأثیرگذاری بر افکار عمومی خارجی، گنجانیدن اهداف داخلی، مانند ایجاد هویت ملی و مشروعیت بخشی به سیاست‌ها را نیز در دیپلماسی عمومی مطرح کرده‌اند. مانند کمپین‌هایی که با هدف ایجاد هویت ملی یا مشروعیت داخلی برای سیاست‌ها و سازمان‌های خارجی انجام می‌شوند (Pamment, 2013: 41-44).

همین تعدد برداشت‌ها و در موارد زیادی ابهام‌ها سبب شده است که بتوان، دیپلماسی عمومی را نمونه‌ای کلاسیک از «مفهوم فازی» دانست؛ مفهومی که به‌طور گسترده به کار می‌رود، اما معانی متفاوتی را برای کاربران مختلف تداعی می‌کند. مطابق با معیارهای

¹ United States Information Agency

مارکوسن، حوزه‌هایی که بر مفاهیم فازی متکی هستند، معمولاً با وابستگی به مطالعات موردی گزینشی، ضعف در تبیین علیت، ابهام روش‌شناختی و استانداردهای پایین‌تر نظریه‌پردازی مواجه‌اند—ویژگی‌هایی که در بخش قابل‌توجهی از ادبیات دیپلماسی عمومی قابل مشاهده است (Markusen 2003). علاوه بر این سوین و همکاران در بررسی جامع خود از پژوهش‌های مرتبط با دیپلماسی عمومی مشخص نموده‌اند که موضوعات مطرح‌شده در این‌گونه مقالات، تحت تأثیر زمینه‌های جغرافیایی و سنت‌های دانشگاهی که نویسندگان به آن تعلق دارند، قرار می‌گیرند (Sevin, Metzgar and Hayden, 2019).

هرچند تنها تعداد اندکی از مطالعات به‌صراحت به فازی بودن مفهوم دیپلماسی عمومی اشاره کرده‌اند، اما تلاش‌هایی نیز برای رفع این ابهام از طریق طبقه‌بندی‌ها، چارچوب‌ها و مدل‌های مفهومی صورت گرفته است (Ayhan 2019).

یکی از رویکردهای غالب در این زمینه، مفهوم‌سازی دیپلماسی عمومی به‌مثابه «جعبه‌ابزار» است؛ رویکردی که فعالیت‌های متنوع دیپلماسی عمومی—از پخش و تبلیغ گرفته تا تبادل فرهنگی و گوش‌دادن—را در قالب طیفی از ابزارها و شیوه‌ها دسته‌بندی می‌کند (Cull, 2008: 33-36; Fisher & Bröckerhoff, 2008). این رویکرد، هرچند در توصیف کارکردهای عملی دیپلماسی عمومی مفید بوده، اما به دلیل ماهیت هنجاری و تجویزی خود، نتوانسته است به کاهش ابهام مفهومی یا تبیین منطق‌های زیربنایی این پدیده کمک کند. در بسیاری از موارد، کنشگر دیپلماسی عمومی در این چارچوب‌ها به‌عنوان کنشگری کاملاً عقلانی و فارغ از محدودیت‌های نهادی، فرهنگی و سیاسی تصویر می‌شود؛ تصویری که با واقعیت‌های تجربی فاصله دارد.

در واکنش به این محدودیت‌ها، برخی پژوهشگران کوشیده‌اند از طبقه‌بندی‌های صرف عبور کرده و به سمت درک «منطق‌های دیپلماسی عمومی» حرکت کنند. در این چارچوب، به جای تمرکز بر اینکه دیپلماسی عمومی چه ابزارهایی دارد، پرسش اصلی این است که چرا و چگونه این ابزارها در زمینه‌های خاص فعال می‌شوند. پژوهش براون (Brown 2012) در شناسایی انواع ایده‌آل دیپلماسی عمومی به‌عنوان «گسترش

دیپلماسی»، «ابزار روابط فرهنگی»، «ابزار درگیری» و نیز به‌عنوان «ابزار ساخت تصویر ملی» قرار دارد. تلاش دیگر مربوط به کال (Cull, 2019) است که مؤلفه‌ی دیپلماسی عمومی را به‌گونه‌ای تبیین می‌کند تا برندسازی ملی و مشارکت‌ها را نیز در برگیرد. مطالعات پمنت (Pamment, 2016) درباره بیان‌های گوناگون دیپلماسی عمومی در بافت‌های ملی، همگی تلاشی در این مسیر تلقی می‌شوند. به‌ویژه نظریه رسانه‌ای شدن دیپلماسی، که در مطالعات دیپلماسی دیجیتال برجسته شده است، نشان می‌دهد که چگونه منطق‌های رسانه‌ای، نهاد دیپلماسی و شیوه‌های دیپلماسی عمومی را به‌طور ساختاری دگرگون کرده‌اند. (Manor, 2019)

در کنار این تحولات، نقش فزاینده فناوری‌های دیجیتال، رسانه‌های اجتماعی، و اخیراً هوش مصنوعی، دیپلماسی عمومی را بیش از پیش به حوزه ارتباطات استراتژیک نزدیک کرده است. لذا دیپلماسی عمومی شاید بیش از همه، امروزه فرزند چیزی است که از آن به‌عنوان عصر اطلاعات و امروزه عصر هوش مصنوعی (Williams, Otto, 2022) نامیده می‌شود. در عمل، به‌ویژه در سیاست خارجی ایالات متحده، مفهوم ارتباطات استراتژیک در مقاطعی جایگزین قدرت نرم شده (Nye, 2008: 20) و دیپلماسی دیجیتال به‌عنوان ابزار اصلی تعامل با افکار عمومی خارجی مطرح گردیده است (Tsvetkova, 2011). هم‌زمان، حوزه‌هایی چون بازاریابی، برندسازی ملی و روابط عمومی نیز به‌طور فزاینده وارد ادبیات دیپلماسی عمومی شده‌اند و آن را به‌عنوان فرایند «فروش تصویر کشور» بازتعریف کرده‌اند. (Saliu, 2020)

در سطح نظری، این تحولات موجب شده است که دیپلماسی عمومی ماهیتی به‌طور فزاینده میان‌رشته‌ای و در بسیاری موارد نیز همچنان تاریخی، دولت‌محور و متمرکز بر پتانسیل و یا تجربه کشورهای خاصی همچون تجربه ایالات متحده از منطق، کارکرد و عاملیت در دیپلماسی عمومی ارائه دهد. این تکرر تحلیلی، به‌جای شکل‌دهی به یک چارچوب نظری منسجم، اغلب به بازتولید خوانش‌های موازی و گاه ناسازگار انجامیده است؛ به‌گونه‌ای که دیپلماسی عمومی به‌مثابه ابزار قدرت دولتی، در برخی دیگر به‌عنوان سازوکار اقناع ارتباطی، و در مواردی صرفاً به‌عنوان مجموعه‌ای از تکنیک‌ها و شیوه‌های

عملیاتی تصویر شده است. در مقابل، بررسی تحلیلی عاملیت بازیگران غیردولتی، سازمان‌های مردم‌نهاد (NGO¹)، شرکت‌های فراملیتی و کنشگران دیجیتال در سایر بافت‌های ملی و منطقه‌ای، نسبتاً محدود بوده است (Metushaj, 2023). در حالی که نقش همگی آن‌ها برای ترویج «تصویر خود از جهان» در دهه‌های گذشته دارای اهمیت ویژه بوده و نقش حیاتی در تغییرات اجتماعی، به‌ویژه در کشورهای در حال توسعه ایفا می‌کنند (Al Maalouf, Sawaya, Elia, 2025). افزون بر این، غلبه رویکردهای توصیفی و مطالعات موردی در خصوص برخی کشورها، مانع از توسعه روش‌شناسی و مدل‌های تحلیلی قابل تعمیم و نظریه محور در این حوزه شده است (Sevin & Ayhan, 2022).

با وجود این کاستی‌ها، شواهد استنادی نشان می‌دهد که دیپلماسی عمومی عمدتاً در تقاطع دو حوزه روابط بین‌الملل و علوم ارتباطات توسعه یافته است (Sevin, Metzgar & Hayden, 2019). تحلیل‌های مطالعه سنجی نیز نشان می‌دهد که ادبیات این حوزه در سال‌های اخیر به‌طور فزاینده‌ای در این دو سنت علمی همگرا شده است (Ki, Pasadeos, Ertem-Eray, 2021). این همگرایی، در عین حال، ضرورت چارچوب‌بندی نظری روشن‌تری را برجسته می‌سازد تا از فازی شدن بیشتر مفهوم جلوگیری شود.

در مجموع، می‌توان استدلال کرد که دیپلماسی عمومی، علی‌رغم جایگاه محوری خود در سیاست خارجی معاصر، هنوز واجد شرایط کامل یک حوزه نظری مستقل نیست؛ زیرا فاقد مرزهای مفهومی شفاف، نظریه‌های مشترک و روش‌شناسی‌های تثبیت شده است. نوع خوانش‌ها، پراکندگی مفهومی و وابستگی به حوزه‌های مجاور، موجب شده است که دیپلماسی عمومی بیش از آن که به‌عنوان یک حوزه نظری خودبسنده توسعه یابد، در قالب مجموعه‌ای از رویکردهای توصیفی و ابزاری باقی بماند. از این رو، مسئله اصلی نه کمبود داده یا تجربه تاریخی، بلکه فقدان صورت‌بندی نظری شفاف است؛ صورت‌بندی‌ای که بتواند دیپلماسی عمومی را در پیوند با منطق‌های کلان سیاست جهانی تحلیل کند. در پاسخ به این خلأ، این مقاله استدلال می‌کند که بازخوانی دیپلماسی عمومی علاوه بر علوم

1 Non-governmental organizations

ارتباطات (Di Martino, 2020)، در چارچوب نظریه‌های اصلی روابط بین‌الملل می‌تواند امکان مرزبندی مفهومی، شفاف‌سازی مفروضات نظری و ارتقای ظرفیت تبیینی این حوزه را فراهم آورد. چنین رویکردی امکان آن را فراهم می‌آورد که دیپلماسی عمومی نه صرفاً به عنوان ابزار سیاست خارجی، بلکه به مثابه پدیده‌ای نظری در نسبت با قدرت، کنشگری و ساختار نظام بین‌الملل مورد تحلیل قرار گیرد. بر این اساس، بخش بعدی مقاله به بررسی دیپلماسی عمومی ذیل پارادایم‌های مسلط نظری روابط بین‌الملل اختصاص دارد.

تبیین نظری دیپلماسی عمومی در چارچوب نظریه‌های اصلی روابط بین‌الملل

ارتباطات فراملی و توانایی شکل‌دهی به افکار عمومی در خارج از کشور، گامی اساسی برای درک چگونگی و زمان دستیابی دولت‌ها به اهداف سیاست خارجی خود در این زمینه است (Goldsmith, Horiuchi, Matush, 2021). بنابراین مطالعه دیپلماسی عمومی در ذیل مطالعات مرتبط روابط بین‌الملل و سیاست خارجی الگویی پدیدار می‌شود که در آن به طور مشخص‌تر هرگونه مطالعات به سمت مطالعات دیپلماتیک جهت‌گیری می‌شود. و این به درک تبدیل‌شدن دیپلماسی عمومی به ابزاری مهم‌تر برای دیپلماسی و کشورداری و ارتقای سیاست خارجی در طول زمان کمک می‌کند. در طول دهه‌های گذشته، تعداد مطالعات در مورد دیپلماسی عمومی به طرز چشمگیری افزایش یافته است (Gilboa, 2023: 1). با این حال، هنوز مفهوم‌سازی کاملی از دیپلماسی عمومی در چارچوب نظریه‌های اصلی روابط بین‌الملل انجام نشده است. رئالیسم، لیبرالیسم و سازه‌انگاری و شاخه‌های نظری انشعاب یافته از آن‌ها به طور گسترده برای مطالعه فرآیندها و پدیده‌های مختلف بین‌المللی مورد استفاده قرار می‌گیرند، در حالی که تقریباً همگی، در تحلیل و تبیین دیپلماسی عمومی بی‌طرف باقی مانده‌اند. زیرا عمده مطالعات در دیپلماسی عمومی متمرکز بر روابط دو یا چندجانبه کشورها و نشان دادن آثار عملی آن بوده و در نتیجه دارای رویکرد نظری کمی هستند. لذا نسبت به سایر حوزه‌های مرتبط مطالعاتی کمتر پارادایمیک بوده و علاقه بیشتر به سوگیری توجیهات نظری کمی دارند (Vershinin, 2022: 85). از طرفی دیگر، پژوهشگرانی که در حوزه علوم ارتباطات

و روابط عمومی کار مطالعاتی انجام می‌دهند، دانش به دست آمده در مطالعات روابط بین‌الملل را نادیده گرفته و در مقابل محققان حوزه روابط بین‌الملل نیز به دانش حاصل از مطالعات ارتباطات و روابط عمومی در حوزه دیپلماسی توجه قابل‌اعتنایی نداشته‌اند (Gilboa, 2008: 73). در ذیل تبیینی از دیپلماسی عمومی در پارادایم‌های اصلی روابط بین‌الملل ارائه می‌شود. چنین رویکرد تبیینی امکان‌سنجی دیپلماسی عمومی را نه صرفاً به‌عنوان ابزار سیاست خارجی، بلکه به‌مثابه پدیده‌ای نظری در نسبت با قدرت، کنشگری و ساختار نظام بین‌الملل در نظریه‌های مسلط روابط بین‌الملل، قرار می‌دهد.

دیپلماسی عمومی در پارادایم رئالیسم روابط بین‌الملل: خوانشی بر امکان‌سنجی کاربرد آن در قدرت افزایی و منافع ملی

بر اساس نظریه واقع‌گرایی، منازعات و تنش از ویژگی‌های اصلی روابط بین‌الملل تلقی می‌شود. هرج و مرج و آنارشیک بودن وضعیتی را تعیین کرده است که در آن هر دولت برای امنیت ملی و قدرت در عرصه بین‌الملل تلاش می‌کند. نظریه رئالیسم یکی از کهن‌ترین و تأثیرگذارترین چارچوب‌های تحلیلی در مطالعات روابط بین‌الملل است که بر قدرت، منافع ملی، بقا و آنارشی سیستم بین‌المللی تأکید دارد (Waltz, 1979: 79). در این چارچوب، دولت‌ها به‌عنوان بازیگران اصلی، در محیطی رقابتی و آنارشیک، همواره در پی حفظ و تقویت موقعیت اقتدار خود هستند. بنابراین اهداف دولت‌ها در سیاست خارجی و دیپلماسی، دستیابی به قدرت و امنیت است (Jervis, 1985: 2). دولت‌ها در روابط بین‌الملل باید سیاست خارجی خود را بر اساس وضعیت توزیع قدرت تعیین کنند. در این میان، دیپلماسی عمومی که به معنی تعامل مستقیم با افکار عمومی کشورهای دیگر از طریق ابزارهای فرهنگی، رسانه‌ای، آموزشی و ارتباطی است، می‌تواند، نه به‌عنوان یک هدف اخلاقی یا انسانی، بلکه به‌عنوان ابزاری راهبردی و تاکتیکی دولت‌ها در راستای منافع ملی و امنیت ملی تبیین شود.

طرفداران واقع‌گرایی اهمیت «قدرت نامرئی» را کاملاً رد نکرده و معتقد هستند، داشتن قدرت به معنای توانایی ایجاد یا توانایی دریافت هرگونه تغییر است (Locke, 1946: 111). با این توضیح، دیپلماسی عمومی که به دنبال ایجاد تعامل و تصویر مثبت در نگرش

شهروندان خارجی در راستای منافع ملی است، می‌تواند در همسویی با خوانشی از نظریه رئالیسم قرار گیرد. برخی از مبانی مفهومی دیپلماسی عمومی که می‌تواند در نظریه واقع‌گرایی گنجانده شود، عبارت است:

اول، تبلیغات یا جنگ اطلاعاتی و یا افکار عمومی که هر کدام یک می توانند به عنوان یکی از روش های مهم دیپلماسی عمومی در راستای جلب اعتماد مردم خارجی به عنوان مستقیم ترین هدف دیپلماسی عمومی محسوب شوند. به عنوان مثال، برخی واقع گرایان، از جمله جان مرشایمر، اگرچه بر قدرت سخت تأکید دارند، اما اذعان می کنند که در شرایط خاص همچون جنگ علیه تروریسم، دیپلماسی عمومی می تواند به عنوان یک مکمل راهبردی برای کاهش هزینه های اعمال قدرت و مدیریت ادراکات بین المللی به کار رود (Mearsheimer, 2002).

به عنوان نمونه، سازمان‌های مرتبط با سیاست خارجی روسیه استفاده گسترده از پخش بین‌المللی را ابزاری برای دیپلماسی عمومی در دهه ۲۰۰۰ شروع کردند. دکترین امنیت اطلاعات که در سپتامبر ۲۰۰۰ توسط کرملین تصویب شد، اهداف اصلی سیاست خارجی روسیه را بازتعریف و بر ضرورت ترویج تصویر جدیدی از روسیه در خارج از کشور تأکید کرد. این دکترین راه را برای تعدادی از رسانه‌های پخش بین‌المللی غربی هموار کرد که با جریان اطلاعات منفی و غیر عینی درباره روسیه پیردازند. در مقابل هدف از گسترش رسانه‌های روسیه در دهه ۲۰۰۰، نیز مقابله با سلطه غرب بر رسانه‌ها بود. برای این منظور، کرملین، با حمایت روشنفکران متحد، یک بنیان مفهومی ایجاد کرد که با انتشار اخبار انتقادی از سیاست دولت‌های غربی، به جلب توجه مردم در سراسر جهان کمک می‌کرد (Yablokov, 2015).

بنا به اذعان برخی پژوهشگران، امروزه سازمان پیمان آتلانتیک شمالی ناتو، با محدودیت‌هایی در شکل‌دهی به افکار عمومی جهانی از جمله به افکار عمومی و شهروندان کشورهای متحد و شرکای خود مواجه است. در پیوند با نظریه رئالیسم و دیپلماسی عمومی، ناتو در جهت منافع حداکثری شرکای خود، باید دیپلماسی عمومی این سازمان را به سمت دو مخاطب عمومی هدایت کند. اول، باید عموم مردم از جمله

آمریکایی‌ها را هدف قرار دهد و این موضوع را مطرح کند که پایان جنگ سرد به معنای پایان نیاز به دفاع اروپایی نیست. دوم، باید بر عموم مردم کشورهای عضو غیر آمریکایی ناتو تمرکز کند و به آن‌ها القا کند که حفظ یکپارچگی و کارایی ناتو با افزایش هزینه‌های دفاعی و توانایی نظامی به نفع خودشان است (Seib, 2014).

مأموریت ناتو در عصر حاضر گسترده‌تر از دفاع متعارف و مرزی است که در ابتدا برای آن در نظر گرفته شده بود. باید در قالب دیپلماسی عمومی این سازمان، به مردم ایالات متحده و اروپا یادآوری شود که ناتو می‌تواند به دفاع در برابر تهدیدات مدرن مانند حملات سایبری، تروریسم، گسترش سلاح‌های هسته‌ای و سایر خطراتی که به قابلیت‌هایی بسیار فراتر از استراتژی‌های دفاعی جنگ سرد نیاز دارند، کمک کند. این واقعیت جدیدی است که ناتو باید خود را با آن وفق دهد، زیرا برای تداوم همکاری خود با شرکای خود به اهمیت تأثیرگذاری بر افکار عمومی آن‌ها نیاز دارد. این تطبیق بیشتر سیاسی است تا نظامی و به همین ترتیب، به‌نوعی دیپلماسی عمومی خلاقانه و کامل نیاز دارد.

از دید رئالیستی، دیپلماسی عمومی می‌تواند ابزاری برای تأثیرگذاری بر افکار عمومی دیگران و ایجاد محیطی مساعد برای اجرای سیاست‌های خارجی به کار رود، این امر به‌ویژه زمانی می‌تواند حائز اهمیت بوده باشد که یک کشور قدرتمند بخواهد بدون استفاده از زور، اقدامات خود را مشروعیت بخشیده یا مقاومت سیاسی را علیه کشور متبوع خود در خارج از کشور کاهش دهد (Snow, 2015: 92).

دوم، مطابق با نظریه واقع‌گرایی، منافع ملی^۱ و امنیت ملی^۲ هسته اصلی و با درجه بالاترین اولویت سیاست‌های دیپلماتیک قرار دارند. این منافع با مقتضیات زمان سنجیده می‌شود. دیپلماسی عمومی زمانی توجیه دارد که به این اهداف کمک کند. امروزه جایگاه، تأثیر و اولویت دیپلماسی عمومی در منافع ملی کشورها در سیاست خارجی امری قابل پذیرش است (Snow, 2017: 193-196). درک پیچیدگی، تفاوت، شبکه‌ها و داشته‌های فرهنگی، در کنار استفاده خلاقانه‌تر از فناوری در تعامل فرا سرزمینی توسط بازیگران رسمی، که با انرژی، جاه‌طلبی و خلاقیت انجام شود، می‌تواند مشخصه دیپلماسی عمومی

1 National interest

2 National security

در نظریه رئالیسم بوده باشد. این نظریه افزایش ارتباطات بین نهادهای دیپلماتیک و جوامع داخلی و خارجی با تبدیل دیپلماسی به شکلی «اجتماعی‌تر» از دیپلماسی را نمی‌پذیرد، زیرا دولت‌های ملی همیشه منافع خود را در نظر دارند (Fitzpatrick, 2017: 78). ظهور و بروز هرچه بیشتر دیپلماسی عمومی در دوره پس از ۱۱ سپتامبر ۲۰۰۱ تا حد زیادی به دلیل پذیرش گسترده این دیدگاه بود که دیپلماسی عمومی توانایی یک کشور برای شکل دادن به ترجیحات دیگران به روش‌هایی که منافع ملی را پیش برده و برای امنیت ملی نیز حیاتی است، را دارد. به‌عنوان مثال، ایالات متحده پس از حملات ۱۱ سپتامبر، برنامه‌های گسترده‌ای از دیپلماسی عمومی را در جهان اسلام آغاز کرد تا تصویر منفی از خود را اصلاح کند و حمایت بین‌المللی برای جنگ با تروریسم را در راستای منافع و امنیت ملی ایالات متحده امریکا تقویت کند.^۱ این اقدامات از دیدگاه رئالیستی، نه به خاطر ارزش انسانی یا فرهنگی، بلکه به خاطر گسترش منافع ملی و نیاز به مشروعیت بین‌المللی و کاهش مقاومت در برابر سیاست‌های نظامی انجام شد (Gilboa, 2008: 62). این نوع برداشت رئالیستی از دیپلماسی عمومی موجب شد، علاوه بر بخش‌های مرتبط در وزارت امور خارجه، برنامه‌ریزان نظامی در وزارت دفاع امریکا نیز فعالیت خود را در قالب دیپلماسی عمومی قرار دهند. البته نظامی سازی دیپلماسی عمومی، می‌تواند اعتبار آن را در بین متخصصان اطلاعات و جاسوسی افزایش دهد، اما قدرت برای آن در قالب وزارت امور خارجه تضعیف‌کننده بوده باشد. به‌عنوان نمونه، در یک دوره دوساله (۲۰۱۰-۲۰۱۱)، سفارت ایالات متحده در کابل افغانستان، ۵۶۰ کمک‌هزینه دیپلماسی عمومی را با هزینه حدود ۱۴۸ میلیون دلار آمریکا یا کمی بیش از ۱۰۰۰۰۰ دلار در روز تأمین مالی کرد. که نهایتاً نتایج مثبتی برای دیپلماسی عمومی دولت‌محور امریکا تلقی نشد. البته این نوع قضاوت‌ها را نمی‌توان به‌صورت کلی تأیید و یا رد نمود. در یک نظرسنجی در ژوئن ۲۰۱۱ توسط مرکز پیو مستقر در واشنگتن دی سی نشان داد که ۸۵٪ از ژاپنی‌ها نظر مثبتی نسبت

1 "U.S. Reaches Out to Muslim World with Shared Values Initiative," January 16, 2003,

<https://web.archive.org/web/20111018222857/http://www.america.gov/st/washfileenGLISH/2003/January/20030116185938skaufman%40pd.state.gov0.3441126.html>

به ایالات متحده دارند، در حالی که پس از جنگ جهانی دوم مردمان ژاپن احساسات متفاوتی نسبت به حضور نظامی ایالات متحده داشته‌اند (Snow, 2017: 193). بر اساس این دیدگاه دیپلماسی عمومی به عنوان نرم‌افزار سیاست امنیت ملی محسوب شده و ارتش‌ها سخت‌افزار را فراهم می‌کنند. بازیگران دیپلماسی عمومی می‌توانند، سازمان‌های دفاعی و نظامی بوده باشند و جامعه مدنی می‌تواند در رسیدگی به مسائل مربوط به حوزه آموزش، تحقیق یا ارزیابی اثربخشی برنامه‌های همکاری آن‌ها مشارکت فعال داشته باشد (Neag, 2014).

متناسب با نظریه رئالیسم هم‌زمان با توسعه درک حوزه تحقیقاتی در دیپلماسی عمومی از منافع ملی و امنیت ملی، می‌تواند نشان‌دهنده فرصت‌های جدید و عمیقی برای تکامل مفهوم و عمل دیپلماسی عمومی در دهه ۲۰۲۰ بوده باشد.

با تمامی تبیین فوق، می‌توان گفت، در چارچوب نظریه رئالیسم، دیپلماسی عمومی ابزاری تاکتیکی و فرعی است که در خدمت اهداف اصلی قدرت، امنیت و منافع ملی قرار می‌گیرد. لذا ارزش کارکردی آن در تقویت موقعیت رقابتی کشور در سیستم آنارشیک بین‌المللی قابل تبیین و گسترش نظری است. زیرا رئالیست‌ها به آن نه به عنوان ابزاری برای ایجاد همکاری جهانی، بلکه به عنوان ابزاری برای نفوذ، مشروعیت بخشی و کاهش مقاومت نگاه می‌کنند. در عصر گسترش فناوری‌های نوین اطلاعاتی و ارتباطی، حتی رئالیست‌های سنتی نیز نمی‌توانند نقش دیپلماسی عمومی را نادیده بگیرند، اما همواره آن را در کنار قدرت سخت و در خدمت اهداف استراتژیک و منافع ملی در نظر می‌گیرند.

مطالعات موردی روسیه و ناتو، انطباق نسبی دیپلماسی عمومی با منطق رئالیستی را به خوبی نشان می‌دهند؛ چراکه در هر دو مورد، این دیپلماسی در خدمت «مشروعیت بخشی به اقدامات راهبردی» و «کاهش مقاومت بین‌المللی» به کار گرفته شده است. با این حال، شواهد تجربی (نظیر پیامدهای پروژه ۱۴۸ میلیون دلاری در افغانستان) اثبات می‌کنند که صرف تزریق منابع مالی و ابزاری در دیپلماسی عمومی، به تنهایی ضامن تأمین منافع ملی نیست. کارآمدی این ابزار، به شدت وابسته به «ادراک مخاطبان هدف» و «هم‌سویی پیام‌ها با بافتار هویتی و ارزشی آن‌ها» است. این واقعیت، محدودیت ذاتی «مدل خطی رئالیستی»

(که صرفاً رابطه‌ای مکانیکی میان سرمایه‌گذاری و تأثیر را فرض می‌گیرد) را آشکار می‌سازد و ضرورت عبور از این چارچوب و توجه به لایه‌های هویتی، معنایی و گفتمانی را برجسته می‌کند؛ موضوعی که در ادامه و در ذیل پارادایم سازه‌نگاری به تفصیل واکاوی خواهد شد.

جایگاه دیپلماسی عمومی در نظریه لیبرالیسم روابط بین‌الملل: نقش کنشگران غیردولتی و ترویج همکاری‌های صلح‌آمیز

در نظریه لیبرالیسم بین‌الملل دولت‌ها در نظام بین‌الملل نقش محوری دارند، اما افراد کلیدی و بازیگران غیردولتی نیز تأثیر مهمی در شکل‌گیری رفتار دولت‌ها ایفا می‌کنند. برخلاف نظریه واقع‌گرایی که تمرکز خود را بر قدرت نظامی، منافع ملی و رقابت بین دولت‌ها قرار می‌دهد، لیبرالیسم بر اهمیت بازیگران متعدد در کنار دولت‌ها همچون بر نقش بازیگران غیردولتی، نهادهای بین‌المللی، دموکراسی، بازار آزاد و ارتباطات بین مردم در امور بین‌الملل تأکید دارد (Silverstone, 2022: 2-3 & Ali, 2025). لذا در لیبرالیسم پتانسیل دیپلماسی عمومی برای ایجاد روابط به‌عنوان ابزاری کلیدی برای تقویت نفوذ، ایجاد اعتماد و تسهیل همکاری بین کشورها و در نهایت تأثیرگذاری بر افراد مورد هدف خارجی می‌تواند مورد توجه قرار گیرد. زیرا در این پارادایم از این ایده حمایت می‌شود که افراد و بازیگران غیردولتی به‌اندازه دولت‌ها می‌توانند در کنشگری سیاست خارجی اهمیت داشته (Keohane, Nye, 1977: 25-30) و یا حتی در موضوعات خاصی مانند امور مالی جهانی، محیط‌زیست و حقوق بشر، دارای اقتدار و مرجعیت بیشتری داشته باشند. آن‌ها با بسیج افکار عمومی در گستره جهانی به دولت‌ها می‌توانند فشار وارد کنند، تا به هنجارها و توافقات بین‌المللی و یا در رفع چالش‌های مشترک جهانی پایبند بوده باشند. علاوه بر این، آن‌ها اغلب تخصص، بودجه و حمایت‌های بشردوستانه‌ای را ارائه می‌دهند که دولت‌ها قادر یا مایل به ارائه آن نیستند، که این امر مسئولیت رسیدگی آن‌ها به مسائل و چالش‌های جهانی مانند تغییرات اقلیمی، بحران‌های بهداشتی و حل مناقشات را در کنار دولت‌های ملی و یا به‌صورت مستقل پدید می‌آورد (Saifullah, Ahmad, 2020).

بر اساس تحلیل اجمالی فوق، دیپلماسی عمومی را علاوه بر همگرایی کنشی بازیگران رسمی در ذیل نظریه لیبرالیسم، همچنین می‌توان بر اساس عاملیت نقش بازیگران غیردولتی و همکاری و دموکراسی‌های صلح‌آمیز مورد بررسی قرار داد.

الف) نقش بازیگران غیردولتی در دیپلماسی عمومی

لیبرالیسم معتقد است که دولت تنها بازیگر اصلی در سیاست بین‌الملل نیست. سازمان‌های مردمی، رسانه‌ها، دانشگاه‌ها، شرکت‌های خصوصی و حتی افراد می‌توانند در شکل‌دهی به سیاست خارجی و تصویر یک کشور تأثیرگذار باشند. دیپلماسی عمومی با هدف فعال‌سازی این بازیگران و ایجاد شبکه‌های ارتباطی بین مردمی طراحی می‌شود (Gurgu, Cociuban, 2016 & Snow, 2020: section “Public Diplomacy”).

تا آغاز قرن بیست و یکم، مدل تعامل دولت‌محور، مشخصه این دوران بود، جایی که دولت‌ها بازیگران اصلی مسلط بر سیاست ملی و جهانی بودند، اگرچه تنها بازیگران نبودند. نمونه‌هایی از بازیگران دولتی عبارت‌اند از نهادها و ارگان‌های دولتی با سازمان‌دهی بوروکراتیک، نهادهای سیاست خارجی، ارتش، پلیس، سازمان‌های اطلاعاتی و غیره. ظهور تدریجی بازیگران غیردولتی، در نتیجه پراکندگی قدرت و اقتدار انحصاری دولت، از دریاچه رویدادهای اخیر مانند بهار عربی، ظهور داعش، بحران مهاجران، همه‌گیری کووید-۱۹، منازعات میان روسیه و اوکراین نشان داد، بسیاری از چالش‌ها در روندهای سیاست جهانی معاصر برای نظم و امنیت بین‌المللی، به صورت ناگزیر، بازیگران غیردولتی را نیز درگیر می‌کند (Duggan, 2019: 207). نمونه‌هایی از بازیگران غیردولتی شامل ابر شرکت‌های فناوری جهانی، شرکت‌های نظامی و امنیتی خصوصی (Plundrich, 2024)، رسانه‌ها، سازمان‌های تبهکار، آزادی‌بخش و شورشی (Arves, Cunningham, 2019)، گروه‌های بین‌المللی تروریستی، شرکت‌های چندملیتی، گروه‌های لابی، جنبش‌های سازمان‌یافته گروه‌های اجتماعی یا قومی، اندیشکده‌ها، بنیادهای سیاسی، مذهبی، انجمن‌های داوطلبانه، سازمان‌های خیریه، ناظران مستقل انتخابات، مراکز تحقیقاتی، مؤسسات فرهنگی و موارد مشابه دیگر می‌شود (Burlinova, 2022). ریشه‌های بازیگران غیردولتی چندوجهی است و می‌توان آن را به عوامل تاریخی،

اجتماعی، سیاسی و فناوری نسبت داد. حضور آن‌ها امروزه به‌طور فزاینده‌ای در روندهای سیاست جهانی برجسته و توانایی شکل‌دهی به روابط بین‌الملل را دارند. نقش‌آفرینی آن‌ها مفاهیم سنتی حکومت‌داری دولت‌محور را خصوصاً در نظریه رئالیسم بین‌الملل به چالش می‌کشد (Bakreski, Miovska, 2024).

با تغییر کانال‌های ارتباطی یک‌طرفه به دو یا چند طرفه محور، سازمان‌های مردم‌نهاد، نفوذ و اهمیت روزافزونی در دیپلماسی عمومی یافته و به بازیگران مؤثری در دیپلماسی عمومی تبدیل شده‌اند. این نشان می‌دهد که دیپلماسی عمومی معاصر کمتر سلسله‌مراتبی و دولت‌محور بوده و بازیگران غیردولتی را نیز تقریباً در جایگاهی برابر با دولت درگیر می‌کند (3-2: Heibach, Demirdirek, Talebian, 2024). این دقیقاً همان چیزی است که در نظریه لیبرالیسم به آن تأکید می‌شود (میان‌آبادی، قریشی، ۱۴۰۱). آن‌ها با ایجاد کانال‌های ارتباطی باز، می‌توانند روایت‌های نادرست را خنثی و دیدگاه‌های جایگزینی را برای تقویت درک و اعتماد بهتر ارائه دهند. علاوه بر این، اهمیت روزافزون بازیگران غیردولتی، مانند افراد تأثیرگذار در رسانه‌های اجتماعی و سازمان‌های جامعه مدنی، در شکل‌دهی به افکار عمومی شهروندان خارجی، دامنه دیپلماسی عمومی را گسترش داده است. همکاری این بازیگران حتی به زبان طنز و سرگرمی می‌تواند به تقویت پیام‌ها، مبارزه با محتوای مضر و افزایش اعتبار دیپلماسی عمومی کمک کند (111: Dutra, 2025).

بازیگران غیردولتی، با اقدام مستقل یا با همکاری دولت‌ها، می‌توانند تلاش‌های دیپلماتیک رسمی را تکمیل کرده و در تأثیرگذاری به شهروندان خارجی، اعتبار و عمق ببخشند. دولت‌ها با همکاری با افراد تأثیرگذار، سازمان‌های مردم‌نهاد و سایر گروه‌های جامعه مدنی نیز می‌توانند اثربخشی تلاش‌های دیپلماسی عمومی خود را افزایش و اعتمادسازی نموده و روابط بین‌المللی معنادارتری را تقویت کنند. توانایی آن‌ها در دسترسی به مخاطبان متنوع، ارائه زمینه محلی و تقویت روابط، منبعی ارزشمند در تلاش‌های دولت‌ها برای ایجاد اعتماد و مقابله با اطلاعات نادرست ارائه می‌دهد. با شناخت نقش این بازیگران و گنجاندن آن‌ها در استراتژی‌های دیپلماتیک، دولت‌ها می‌توانند

جایگاه بین‌المللی خود را تقویت کرده و روابط انعطاف‌پذیرتری را در چشم‌انداز جهانی که به طور فزاینده‌ای پیچیده می‌شود، تقویت کنند (Dutra, 2025: 17-21).

ب) نقش همکاری و دموکراسی‌های صلح‌آمیز روابط بین‌الملل در دیپلماسی عمومی

لیبرالیسم روابط بین‌الملل با قبول طبیعی بودن نسبی هرج و مرج در سیستم بین‌الملل، معتقدند، در نظریه رئالیسم بیش از حد به طبیعت آنارشیک جهان توجه شده است. لذا آن‌ها برخلاف واقع‌گرایان، جنگ را وضعیتی طبیعی در روندهای سیاست جهانی تلقی نمی‌کنند. در لیبرالیسم روابط بین‌الملل اذعان می‌شود، کشورهای دموکراتیک از طریق درک متقابل، کمتر با یکدیگر وارد جنگ می‌شوند (Keohane, Nye, 1977: 25-30). دیپلماسی عمومی در این چارچوب، ابزاری برای ترویج ارزش‌های دموکراتیک، حقوق بشر و حکمرانی شفاف است. با ایجاد ارتباط مستقیم با مردم کشورهای دیگر، دولت‌ها می‌توانند نه تنها نظر عمومی را نسبت به خود مثبت کنند، بلکه ارزش‌های دموکراتیک را در ساحت‌های گوناگون نیز ترویج دهند (Sukhorolska, 2016).

دیپلماسی عمومی می‌تواند برای جلوگیری از جنگ کمک کند، یا اگر پیشگیری از جنگ شکست بخورد، به تضمین حمایت عمومی که برای پیروزی در میدان‌های نبرد حیاتی است، کمک کند. بر این اساس دیپلماسی عمومی به بخشی جدایی‌ناپذیر امنیت ملی نیز تبدیل می‌شود، زیرا به تضمین مشروعیت بین‌المللی برای جنگ و یا جلوگیری از آن در راستای همکاری بین‌المللی کمک می‌کند (Lebedeva, 2015). علاوه بر این زیست‌بوم جهانی امروزه با بحران‌های فراگیر جهانی، که می‌تواند مقدمات ناامنی دسته‌جمعی را پدیدار سازد، مانند بیماری‌های همه‌گیر، تغییرات اقلیمی، اطلاعات نادرست، پناهندگان، تروریسم، پوپولیسم، زوال دموکراسی و گسترش سلاح‌های هسته‌ای، دست‌وپنجه نرم می‌کند. مقابله با این چالش‌ها مستلزم همکاری و هماهنگی بین بازیگران ملی و بین‌المللی است. دیپلماسی عمومی از طریق شبکه‌سازی و ایجاد روابط، می‌تواند به ارتقای آگاهی و درک بحران‌های جهانی مورد نیاز برای تسهیل حمایت عمومی و همکاری‌های بین‌المللی کمک کند (Gilboa, 2024).

پژوهشگرانی همچون رابرت دال^۱ (۲۰۰۰) در نظریه لیبرال-دموکراتیک، بر این باورند که کشورهای دموکراتیک تمایل بیشتری به همکاری و صلح با یکدیگر دارند. این "فرهنگ صلح دموکراتیک" فضای مناسبی برای دیپلماسی عمومی فراهم می‌کند، زیرا کشورهای دموکراتیک از طریق دیپلماسی عمومی می‌توانند در انتشار ارزش‌های مشترک خود اقدام جدی‌تری نمایند. به‌عنوان نمونه، برنامه تبادل فولبرایت ایالات‌متحده^۲ یا فعالیت‌های شورای بریتانیا^۳ و روس‌ترودنچستوو روسیه^۴ نه صرفاً به‌عنوان ابزارهای فرهنگی، بلکه به‌عنوان مکانیسم‌های لیبرالی برای ایجاد وابستگی متقابل نهادی و کاهش احتمال درگیری از طریق شبکه‌سازی نخبگانی عمل می‌کنند. دیپلماسی عمومی با ترویج درک متقابل، مقابله با کلیشه‌های منفی و تقویت گفتگوی بین فرهنگی، می‌تواند، نقشی استراتژیک در ایجاد صلح ایفا کند (Melissen, 2005: 3-5). با سرمایه‌گذاری در آموزش، برنامه‌های فرهنگی و اطلاع‌رسانی و رسانه‌ای، دولت‌ها می‌توانند به علل اساسی درگیری پرداخته و محیط‌هایی را ایجاد کنند که برای صلح مساعد باشد. صلح و توسعه پایدار آرمان‌های اساسی جوامع در سراسر جهان، به‌ویژه در مناطقی است که از نظر تاریخی تحت تأثیر درگیری و بی‌ثباتی بوده‌اند (Zajęcki, Shuliak, Fesyk, 2020). لذا رویکردهای دیپلماتیک نوآورانه از جمله دیپلماسی عمومی با تمرکز بر ارتباطات، تعامل فرهنگی و ایجاد روابط می‌تواند به ضرورتی انکارناپذیر تبدیل شود. در پژوهشی نشان داده شده که دیپلماسی عمومی کاتالیزور قدرتمندی برای صلح و توسعه پایدار در

1 Dahl

۲ برنامه فولبرایت، یک برنامه رقابتی سطح عالی مبتنی بر شایستگی برای دریافت کمک‌های مالی برای مبادله آموزشی بین‌المللی برای دانش‌جویان، پژوهشگران، استادان دانشگاه، حرفه‌ای‌ها، دانش‌مندان، و هنرمندان است. این برنامه توسط سناتور ایالات متحده آمریکا، جیمز ویلیام فولبرایت، در ۱۹۴۶ (میلادی) راه‌اندازی شد.

۳ شورای (فرهنگی) بریتانیا (British Council) یکی از سازمان‌های فرهنگی آموزشی بزرگ و فعال در عرصه بین‌الملل، متعلق به کشور بریتانیا است که به شکل ارائه فرصت‌های آموزشی، فرهنگی و هنری، بیشتر در کشورهای مستعمره سابق بریتانیا به نفع کشور انگلیس فعالیت می‌کند.

۴ روس‌ترودنچستوو یک آژانس مستقل دولتی فدرال روسیه است که تحت نظارت وزارت امور خارجه به طور گسترده طیف گسترده‌ای از پروژه‌ها و ابتکارات را با هدف حفظ و توسعه دوستی و تفاهم متقابل بین کشورها و مردمان آنها خصوصاً کشورهای همسود (مشترک المنافع) در حوزه‌های مختلف اجرا می‌کند.

شرق آفریقا عمل می‌کند. تجربه تانزانیا پتانسیل استراتژی‌های مبتنی بر دیپلماسی عمومی را برای تقویت درک متقابل، تسهیل حل منازعات و ترویج همگرایی منطقه‌ای برجسته می‌کند. تقویت تلاش‌های دیپلماسی عمومی می‌تواند نقش کشورها را در تقویت و ایجاد منطقه‌ای صلح‌آمیز و مرفه کمک کند (Kisaka, 2025). لذا باور به عنصر همکاری در نظریه لیبرالیسم روابط بین‌الملل جهت دستیابی به منافع مشترک، دیپلماسی عمومی با ایجاد درک متقابل و کاهش تنش‌های موجود و کمک به روند صلح، می‌تواند زمینه را برای همکاری در حوزه‌هایی مانند تجارت، محیط‌زیست، علم و فناوری و امنیت و غیره فراهم نماید. دیپلماسی عمومی همچنین با ترویج دموکراسی و ارزش‌های لیبرال همچون حمایت از جنبش‌های دموکراتیک دانشجویی، رسانه‌ای و غیره می‌تواند ابزاری مؤثر در روندهای سیاست جهانی تلقی شود. با این حال، در قالب نظریه لیبرالیسم نیز باید به چالش‌های احتمالی فرهنگی، سیاسی و ایدئولوژیک دیپلماسی عمومی توجه نمود، تا از تأثیرات معکوس جلوگیری شود (Curtin, Gaither, 2005).

رویکرد سازه‌انگاران به دیپلماسی عمومی: مبانی نظری و دلالت‌های عملی

امروزه، سازه‌انگاری به دلیل توانایی در درک ویژگی‌های مهم روندهای سیاست جهانی، به طور گسترده شناخته‌شده و به‌عنوان یک رویکرد نظری مهم در روابط بین‌الملل در نظر گرفته می‌شود. نمایندگان این نظریه به دنبال توسعه رویکردی هستند که بر منشأ منافع دولت‌ها متمرکز باشد، در حالی که در نظریه واقع‌گرایی منافع دولت‌ها پیش‌فرض و بدیهی قلمداد می‌شود. در سازه‌انگاری، برداشت دولت‌ها از منافع و نحوه درک آن‌ها در صحنه بین‌المللی ممکن است به دلیل تعاملات دو یا چندجانبه تغییر کند. در این رویکرد نظری، دولت‌ها، درست مانند مردم، تمایل دارند خود را همان‌طور که دیگران می‌بینند، ببینند (Zajęcki, Shuliak, Fesyk, 2020). بنابراین یکی از رویکردهای نظری روابط بین‌الملل که با مطالعات دیپلماسی عمومی مطابقت دارد، رویکرد نظری سازه‌انگاری است که بر اساس آن هویت‌ها، فرهنگ‌ها و هنجارهای اجتماعی از اهمیت ویژه‌ای در روابط بین‌الملل و سیاست جهانی برخوردارند. دیپلماسی عمومی به تأثیر نگرش‌های عمومی بر شکل‌گیری و اجرای سیاست خارجی فراتر از دیپلماسی سنتی می‌پردازد که شامل

شکل‌دهی به افکار عمومی شهروندان سایر کشورها، همکاری گروه‌ها و منافع خصوصی در کشورهای دیگر و همچنین فرآیند ارتباط بین فرهنگی می‌شود (Bakhriev, 2017). البته تاکنون، در چارچوب رویکرد نظری سازه‌انگاری، مفهوم‌سازی جامع و کاملی از دیپلماسی عمومی صورت نگرفته و در نتیجه، دستیابی به نتایج خاصی که این رویکرد نظری می‌تواند ارائه دهد، را پیچیده می‌کند.

سازه‌انگاری به عنوان یک رویکرد نظری در روابط بین‌الملل در دهه ۱۹۸۰ واکنشی به پارادایم‌های اصلی روابط بین‌الملل توسط دانشمندانی همچون، نیکلاس اونف (Onuf, 2013; 1989)، الکساندر ونت (Wendt, 1992; Denan, Wendt, 2022) و پیتر کاتزنشتاین (Katzenstein, 1996) تبیین و گسترش یافت. دور جدیدی از مطالعات نظری سازه‌انگاری پس از پایان جنگ سرد با برجسته نمودن نقش و تأثیر ارزش‌ها، هنجارها و هویت‌ها در روابط بین‌الملل، نشان‌دهنده ضعف تبیینی رویکردهای نئورئالیستی و نئولیبرالی در توضیح تحولات جدید سیاست جهانی بود (Keohane, 1988). در کنار عناصر منتقدان پس‌پوزیتیویست و پسا مدرنیست، سازه‌انگاران فرضیات مربوط به ماهیت روابط بین‌الملل، رفتار دولت‌ها و اهمیت دانش و هویت‌های بین‌الذهانی را مورد بازخوانی مجدد قرار دادند.

از دیدگاه سازه‌انگاران، معنا و محتوای دیپلماسی عمومی می‌تواند توسط هویت بازیگر اجراکننده آن و نقش‌هایی که ایفا می‌کند تعیین شود. نمونه موردی روسیه این استدلال را به‌خوبی نشان می‌دهد. زمانی که فدراسیون روسیه هنوز هویت مدرن خود را پس از فروپاشی اتحاد جماهیر شوروی در سال ۱۹۹۱ شکل نداده و سیاست خارجی آن در امتداد سیاست داخلی قرار داشت، دیپلماسی عمومی برای این کشور دارای اهمیت کمتری بود. هنگامی که شروع به معرفی خود به عنوان یکی از بازیگران پیشرو جهانی که نقش مدافع جهان چندقطبی را ایفا کرد، دیپلماسی عمومی به ابزار اصلی ایجاد و حفظ تصویر مثبت خود در میان عموم مردم خارجی تبدیل شد (Karslieva, 2023). لذا در سازه‌انگاری و قدرت نرم درک مشابهی از «قدرت» و «ساختارهای قدرت» وجود دارد (جباری‌نصیر،

۱۴۰۳). سازه‌انگاریها «قدرت» را بخش اجتناب‌ناپذیری از هویت، ارزش‌ها و ساخت منافع (Adler, 2019) یا ساخت واقعیت (Searle, 2010) می‌دانند.

سازه‌انگاران، دیپلماسی را وسیله‌ای برای ترویج معانی مشترک بین دولت‌ها برای توسعه دانش بین‌الذهانی می‌بینند (Barnett, Duvall, 2005). در این زمینه، دیپلماسی عمومی به عنوان کانالی بین دولت‌ها عمل می‌کند که دانش خود را در مورد «خود» و «جهان» به عموم مردم خارجی تحمیل می‌کند. در صورت موفقیت، دولت و مردم به نوعی درک جمعی مبتنی بر باورهای مشترک دست می‌یابند که برداشت‌های مثبت از دولت، هویت و اقدامات آن را تقویت و برداشت‌های منفی را کاهش می‌دهد. در این صورت، هویت‌های جمعی می‌توانند بسته به بازیگران طرح ریز و دریافت‌کننده دیپلماسی عمومی، موانع گفتمانی ایجاد یا کاهش دهند. اگر هم دولت و هم مردم به یک جمع تعلق داشته باشند که دانش بین‌الذهانی مشترکی در مورد اهمیت غالب حقوق فردی بر امنیت ملی داشته باشد، تلاش‌های دولت در محیطی مستعد برای موفقیت دیپلماسی عمومی دریافت خواهد شد. برعکس، اگر دولت مجری دیپلماسی عمومی و مردم دریافت‌کننده‌ی آن به هویت‌های جمعی متفاوتی تعلق داشته باشند، پیام اصلی دیپلماسی عمومی با موانع گفتمانی مواجه خواهد شد و بعید است معنای مورد نظر خود را حفظ کند یا تأثیر مورد نظر خود را داشته باشد (Ignat, 2021).

شواهد تجربی پرونده روسیه به خوبی نشان می‌دهد که چگونه دگرگونی در «هویت ملی» و گذار از یک کشور پسا شوروی به مدافع نظم چندقطبی، می‌تواند منطق و اهداف دیپلماسی عمومی را دگرگون سازد. با این حال، این شواهد همچنین آشکار می‌سازند که دورنی‌سازی هنجارها و بازتعریف هویت، فرآیندی تدریجی و به شدت مشروط به «موانع گفتمانی» برای نمونه در اکراین است (Feklyunina, 2016). پیمایش «والدای کلاب»^۱ نیز در باب تصویر روسیه در اروپای شرقی، حاکی از آن است که علی‌رغم تلاش‌های

1 Bespalov, A. (08.05.2026). Limits of Soft Power: How Russia's Approval Ratings in Its Neighbourhood Are Shaped. Valdai Club. URL: <https://valdaiclub.com/a/highlights/limits-of-soft-power-how-russia-s-approval-ratings/>

گسترده دیپلماسی عمومی مسکو در دهه ۲۰۲۰، بازتعریف هویت این کشور به عنوان «مدافع ارزش‌های سنتی» با بازخورد یکسانی مواجه نشده است؛ در حالی که این روایت در کشورهایی نظیر صربستان و مجارستان با استقبال نسبی روبه‌رو شده، در کشورهای حوزه بالتیک همچنان با مقاومت گفتمانی ریشه‌دار در حافظه تاریخی مواجه مانده است. این یافته‌ها، هسته مرکزی ادعای سازه‌انگاران را تأیید می‌کند: «پذیرش» دیپلماسی عمومی، بیش از آنکه تابع کیفیت محتوای پیام باشد، به «هم‌سویی هویت‌های جمعی فرستنده و گیرنده» وابسته است. بدین ترتیب، کارآمدی دیپلماسی عمومی در هر بافتار ملی، مستلزم واکاوی دقیق پیشینه‌های هویتی و گفتمانی مخاطبان هدف است.

با تبیین فوق نقش محوری دولت در دیپلماسی عمومی در رویکرد نظری سازه‌انگاری بررسی شد. اما امروزه جهان شاهد رو به رشد نقش سازمان‌های غیردولتی در حوزه دیپلماسی عمومی است. نظریه‌های اصلی روابط بین‌الملل بسیار دولت‌محور بوده و امروزه نقش سازمان‌های غیردولتی را به عنوان بازیگران مهم سیاست خارجی کمتر مورد توجه قرار داده‌اند (Broś, 2017). با این حال، ظهور رویکرد نظری سازه‌انگاری در مطالعات روابط بین‌الملل منجر به تمرکز بیشتر بر بازیگران غیردولتی و نقش آن‌ها در شکل‌دهی هویت‌ها و ایده‌ها در سیاست جهانی و همچنین در ترویج دستور کارهای سیاسی در سطح بین‌المللی همچون دیپلماسی عمومی شده است (Jalal, 2021). امروزه، نه تنها سازمان‌های غیردولتی بزرگ با نمایندگی در کشورهای مختلف اهداف بین‌المللی دارند، بلکه سازمان‌های غیردولتی نیز از طریق فناوری‌های جدید و پروژه‌های نوآورانه با مخاطبان بین‌المللی تعامل دارند (Burlinova, 2022). رویکرد نظری سازه‌انگاری امکان مشارکت چنین سازمان‌هایی را در روندهای سیاست جهانی از جمله دیپلماسی عمومی فراهم می‌کند و به آن‌ها نقش هدایت‌کننده ایده‌ها، اصول و برنامه‌های مختلفی را می‌دهد که می‌تواند به طور بالقوه منجر به تغییرات در روندهای سیاست جهانی شوند. سازه‌انگاری، اهمیت سیاسی سازمان‌های غیردولتی بین‌المللی را که در شکل‌گیری هویت‌ها، در ترویج ایده‌ها و اصول، در اجرای نقش‌هایی که می‌توانند آغازگر تغییرات سیاسی و یا در آن مشارکت داشته باشند را می‌پذیرد (Ogbaji, et al., 2023). در قالب رویکرد نظری سازه‌انگاری، نقش

سازمان‌های غیردولتی بین‌المللی در دیپلماسی عمومی را می‌توان حامل یکی از انواع قدرت خصوصی - قدرت اخلاقی - نامید. اقتدار اخلاقی نه از قدرت قهری کسانی که قصد اعمال هر آنچه از اهداف دیپلماسی عمومی تلقی می‌شوند، را دارند، بلکه از رضایت کسانی که در خارج سرزمینی از آن اطاعت خواهند کرد، ناشی می‌شود. رضایت، به نوبه خود، به اقناع و اعتماد بستگی دارد. هال و بیرستکر (Hall, Biersteker, 2002: 3-22) اذعان می‌کنند، رضایت عمومی به قدرت و یا دیپلماسی عمومی در مبحث مورد نظر ما، از نظر اجتماعی توسط انواع شیوه‌های مختلف سیاسی و بلاغی از اجازه رفتاری گرفته تا رژیم هنجارها و بیانیه‌های عمومی مبنی بر به رسمیت شناختن در نزد شهروندان مخاطب فرا سرزمینی می‌تواند ساخته شود.

مطابق با رویکرد نظری سازه‌انگاری، اقتدار اخلاقی سازمان‌های غیردولتی بین‌المللی در دیپلماسی عمومی را می‌توان با سه ویژگی ذاتی آن‌ها توضیح داد. اول، سازمان‌های غیردولتی بین‌المللی بازیگران تعیین‌کننده دستور کار در هر زمینه‌ای از جمله دیپلماسی عمومی هستند. لذا آن‌ها قادر به طرح مسائل مهم در عرصه بین‌المللی در قالب دیپلماسی عمومی با مخاطبان فرا سرزمینی را دارا هستند. دوم، آن‌ها اغلب تخصص‌هایی دارند که می‌توان آن‌ها را در اجرای دیپلماسی عمومی منحصربه‌فرد دانست. بسیاری از سازمان‌های غیردولتی بین‌المللی در راستای تلاش برای هرگونه تأثیرگذاری بر مخاطبان خارجی از ترجیحات سیاسی گرفته تا مشاوره تخصصی می‌توانند ارائه دهند. سوم، آن‌ها ادعای بی‌طرفی دارند، لذا بسیاری از سازمان‌های غیردولتی بین‌المللی در دیپلماسی عمومی می‌توانند، همانند مراجع اخلاقی به‌عنوان "شیوه هنجاری موقی" عمل کنند. (Hall, Biersteker, 2002: 14)

با این وجود، سازمان‌های غیردولتی بین‌المللی توسط سازه‌انگاری به‌عنوان نوعی بازیگران «آزاد» که فعالیت‌هایشان توسط هیچ کس محدود نمی‌شود، مفهوم‌سازی نشده‌اند. سازه‌انگاران، سازمان‌های غیردولتی بین‌المللی را از نظر استقلالشان ایده‌آل‌سازی نمی‌کنند. مطابق با رویکرد نظری سازه‌انگاری، مشارکت سازمان‌های غیردولتی بین‌المللی در فرآیندهای حکمرانی از جمله دیپلماسی عمومی، تنها مکمل فعالیت‌های دولت‌ها و

سازمان‌های بین‌المللی است، اما جایگزین آن‌ها نمی‌شود (Lilyblad, 2019). بنابراین دولت‌ها، با تأمین مالی سازمان‌های غیردولتی بین‌المللی، اغلب وظایف خاصی را برای آن‌ها تعیین می‌کنند، وظایف فردی را به آن‌ها واگذار می‌کنند یا حتی آشکارا از آن‌ها وسیله‌ای برای تحقق منافع سیاسی بین‌المللی خود استفاده می‌کنند (Ahmed, Potter, 148-151: 2006). آن‌ها پتانسیل تأثیرگذاری، انجام تبلیغات، مشارکت در تعیین دستور کار فرا سرزمینی را در خصوص شهروندان آن‌ها دارند. سازمان‌های غیردولتی، با داشتن منابع مناسب و اقتدار خاص، می‌توانند هویت‌ها را شکل داده، سیستم‌های هنجاری و دانشی تولید کنند که می‌تواند به دیپلماسی عمومی کشورها کمک کند (Lilyblad, 123-124: 2019). بنابراین رویکرد نظری سازه‌انگاری ایده‌های جدیدی را برای درک دیپلماسی عمومی وسیله‌ای برای درک فرهنگ متفاوت، سنت‌های دیگران به دست می‌دهد، که منجر به شکل‌گیری روابط هرچه انسانی‌تر بین مردم و شهروندان کشورهای خارجی با دولت‌ها می‌شود. طرفداران سازه‌انگاری خاطرنشان می‌کنند که هر دولتی درک خاص خود را از جهان دارد که با فرهنگ‌ها و ارزش‌های دیگر متفاوت است و در این تنوع، اساس ایجاد یک جهان و روابط پایدار نهفته است. شرط اصلی، تمایل به درک «دیگران» بدون انکار حق آن‌ها برای داشتن هویت خودشان است. و درک از طریق برنامه‌های دیپلماسی عمومی حاصل می‌شود (Gurkovsky, Klychnikov, Linets, 2024).

تحلیل دیپلماسی عمومی در ذیل پارادایم‌های رئالیسم، لیبرالیسم و سازه‌انگاری نشان داد که خروج این مفهوم از وضعیت «فازی» و دستیابی به انسجام نظری، در گرو بهره‌مندی از قدرت تبیینی نظریه‌های کلان روابط بین‌الملل است. این رویکرد، با عبور از توصیف صرف ابزارها، چارچوبی مفهومی را فراهم می‌آورد که می‌تواند تلاش‌های پراکنده پژوهشگران را به سمت نظریه‌پردازی مستقل و نظام‌مند هدایت کند. در ادامه، برای تسهیل درک تطبیقی و ارائه راهنمایی برای سنجش‌های تجربی، ابعاد اصلی این تحلیل در دو جدول «تبیین نظری» و «عملیاتی‌سازی مفاهیم» صورت‌بندی شده است.

جدول ۱. تبیین نظری دیپلماسی عمومی در چارچوب پارادایم‌های مسط روابط بین‌الملل

پارادایم نظری	مفروضات کلیدی	ماهیت و جایگاه دیپلماسی عمومی	منطق قدرت	مکانیسم اصلی	اهداف اصلی	محدودیت تبیینی
رئالیسم	- سیستم بین‌المللی آثار شیک و رقابتی است. - قدرت، امنیت ملی و منافع ملی محور رفتار دولت‌ها هستند. - جنگ و تنش ذاتی روابط بین‌الملل محسوب می‌شوند.	اثرآزی تاکتیکی و راهبردی در خدمت قدرت اثرآزی و تحقق منافع ملی؛ نه هدفی اخلاقی. بلکه وسیله‌ای برای مشروعیت بخشی و کاهش مقاومت خارجی.	دیپلماسی عمومی به عنوان ابزاری در خدمت قدرت سخت	مشروعیت بخشی و کاهش مقاومت	- خارجی در راستای منافع ملی. - تقویت موقعیت رقابتی در سیستم آثار شیک و روابط بین‌الملل. - کاهش مقاومت در برابر سیاست‌های خارجی بدون استفاده از زور.	ناآرامی در تبیین نقش بازیگران غیردولتی
لیبرالیسم	- بازیگران متعدد (غیردولتی و بین‌المللی) در شکل‌دهی به روابط جهانی مؤثرند؛ - از تعاملات بین‌مردمی و شبکه‌سازی زمینه‌ساز همکاری‌های جمعی هستند.	کانالی برای ایجاد اعتماد، تسهیل همکاری بین‌المللی و ترویج ارزش‌های مشترک؛ اثرآزی برای تقویت نفوذ از طریق درک متقابل.	نفوذ از طریق شبکه‌سازی	ایجاد اعتماد برای همکاری چندجانبه	- ترویج دموکراسی، حقوق بشر و حکمرانی شفاف؛ - جلب‌گیری از درگیری‌ها و تقویت صلح از طریق گفت‌وگوی بین فرهنگی؛ - شبکه‌سازی برای مقابله با چالش‌های جهانی (تغییرات اقلیمی، تروریسم، بحران‌های بهداشتی).	نادیده گرفتن تعادل منافع در شرایط بحران
سازدگاری	- واقعیت بین‌المللی ساخت اجتماعی هویت‌ها، منجرها و دانش بین‌آذهانی است؛ - منافع دولت‌ها ثابت نیستند و از طریق تعامل شکل می‌گیرند؛ - درک متقابل و تفسیر مشترک از جهان پایه اساسی روابط بین‌الملل هستند.	وسيله‌ای برای ترویج معانی مشترک؛ شکل‌دهی به هویت‌های جمعی و ایجاد درک متقابل فرهنگی؛ کانالی برای ساخت فرهنگ و دانش بین‌آذهانی.	قدرت اخلاقی از طریق رعایت	دانش ساخت بین‌آذهانی و بازتعریف هویت؛ کاهش منافع گفت‌وابی و تقویت هم‌افزایی فرهنگی و ایدئولوژیک؛ تولید منجرها و دانش مشترک برای روابط انسانی‌تر و پایدارتر بین‌ملت‌ها.	- شکل‌دهی به تصویر مثبت کشور در میان عموم مردم خارجی از طریق بازتعریف هویت؛ - کاهش منافع گفت‌وابی و تقویت هم‌افزایی فرهنگی و ایدئولوژیک؛ - تولید منجرها و دانش مشترک برای روابط انسانی‌تر و پایدارتر بین‌ملت‌ها.	وابستگی به هم‌سویگی هویت‌های جمعی فرستاده و گیرنده

تعاملات دیپلماتیک

سال سوم ﷻ شماره ۱۱ ﷻ پاییز ۱۴۰۴

جدول ۲. عملیاتی سازی مفاهیم: دیپلماسی عمومی در پارادایم‌های روابط بین‌الملل

روش سنجش / منبع داده	پایه قابل مشاهده	مصادیق عینی در دیپلماسی عمومی	شاخص‌های اندازه‌گیری	منطقه اصلی	پارادایم نظری
-تحلیل محتوای کمی (QCA) اسناد بوده و راهبردی -تحلیل گفتمان انتقادی (CDA) بیانیه‌های رسمی (Pew, Gallup) -داده‌های پیدایش افکار عمومی	تغییر نگرش افکار عمومی خارجی در راستای منافع ملی و کاهش مقاومت در برابر سیاست‌های قدرت‌های بزرگ	-کمپین‌های تصویرسازی روسیه پس از ۲۰۰۰ (RT) -دیپلماسی عمومی ناتو برای توجیه افزایش هزینه‌های دفاعی -برنامه‌های ایالات متحده در جهان اسلام پس از ۱۱ سپتامبر	- درصد تغییرات بودجه دیپلماسی عمومی هم‌راستا با افزایش تهدیدات امنیتی - میزان هم‌نشانی واژگانی بیانیه‌های دیپلماتی عمومی با اسناد راهبردی دفاعی - تعداد و شدت پیام‌های هدف‌گیری شده علیه افکار عمومی کشورهای رقیب	ایزاد بودن دیپلماسی عمومی در خدمت قدرت و امنیت ملی	رنالیزم
-تحلیل شبکه‌های اجتماعی (SNA) برای نقش آفرینی NGOs -مطالعه اسنادی تفاهات‌نامه‌ها و گزارش‌های رسانه -شاخص‌های آزادی بیان و دموکراسی (House, V-Dem)	تغییرات در کن متقابل، کاهش تنش‌ها، ترویج ارزش‌های دموکراتیک و حل چالش‌های جمعی جهانی	-برنامه فورلایت (تبادل آموزشی) ایالات متحده شورای بریتانیا (British Council) -روس ترویدنچسترو (روسیه) -همکاری سازمان‌های مردم‌نهاد در بحران‌های جهانی (القیه، سلامت)	-تعداد و تنوع تفاهات‌نامه‌های همکاری با NGOs و نهادهای غیردولتی -تعداد کنشگران غیردولتی فعال (دانشگاه‌ها، رسانه‌ها، بنیادها، انجمن‌های علمی) -شاخص‌های گفتگوی بین فرهنگی (تعداد برنامه‌های تبادل، بورس‌های تحصیلی، رویدادهای مشترک)	نقش بازیگران غیردولتی و همکاری صلح‌آمیز	لیبرالیزم
-تحلیل گفتمان تاریخی-تیمی (تغییرات روایت‌ها در طول زمان) -پیمایش‌های بین‌المللی نگرش سنجی (Pew Research, World Values Survey) -برندهای قدرت نرم (Brand Finance, Portland Soft	شکل‌گیری هویت‌های جمعی جدید، کاهش یا افزایش موافق گفتمانی، دوری‌سازی هنجارهای مشترک	-تحول دیپلماسی عمومی روسیه از سپا شوروی به مدافع جهان چندقطبی -دیپلماسی عمومی چین در قالب «روای چینی» -نقش بین‌المللی در ایجاد ائتلاف اخلاقی (مانند عفو بین‌الملل، پزشکان بدون مرز)	-تغییرات معنادار در روایت‌های هویتی دولت‌ها در بازه‌های زمانی مشخص (پیش/پس از وقایع کلیدی) -نسبت بازتابی خود، مثبت در برابر «دیگری» -تهدید آمیز در پیام‌های دیپلماتی عمومی -میزان تغییر شاخص‌های محبوبیت کشور (soft power ranking) و پس از کمپین‌های هویتی	ساخت هویت و دانش بین‌الذهانی از طریق دیپلماسی عمومی	سازمان‌گذاری

دیپلماسی عمومی: گذار از عمل‌گرایی به رویکردی نظری ... ۶۹

در راستای عملیاتی‌سازی مفاهیم برای مطالعات تجربی آتی، جدول ۲، شاخص‌های قابل‌اندازه‌گیری، مصادیق عینی و روش‌های سنجش هر پارادایم را ارائه می‌دهد. این جدول برگرفته از چارچوب نظری پژوهش و بر اساس تحلیل دیپلماسی عمومی در ذیل سه پارادایم رئالیسم، لیبرالیسم و سازه‌انگاری است. این جدول تلاش می‌کند با عبور از توصیف صرف نظری، دیپلماسی عمومی را در هر یک از سه پارادایم مطرح‌شده به مؤلفه‌ها، شاخص‌های عینی، مصادیق تجربی و روش‌های سنجش مشخص تبدیل کند. این عملیاتی‌سازی به پژوهشگران امکان می‌دهد تا در مطالعات تجربی آتی، دیپلماسی عمومی را نه به عنوان مفهومی فازی، بلکه در قالب شاخص‌ها و روش‌های قابل تکرار و تطبیق با زمینه‌های ملی و منطقه‌ای مورد آزمون قرار دهند.

نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر با هدف پاسخ به این پرسش که از چه رویکرد یا رویکردهای نظری می‌توان برای انسجام‌بخشی به مطالعات دیپلماسی عمومی و خروج آن از وضعیت «فازی» بهره برد، انجام شد. یافته‌های پژوهش در قالب پنج محور اصلی قابل ارائه است:

یافته اول: تشخیص فازی بودن به عنوان مسئله نظری محوری

نخستین یافته پژوهش آن است که دیپلماسی عمومی نه صرفاً به دلیل کمبود داده‌های تجربی، بلکه به دلیل «فازی بودن مفهومی مزمن» دچار بی‌انسجامی نظری شده است. این فازی بودن ناشی از سه عامل است: تکرر معنایی دست‌کم در چهار حوزه معنایی متمایز، هم‌پوشانی مفهومی با مفاهیمی چون تبلیغات، قدرت نرم و برندسازی ملی، و فقدان مرزهای شفاف با سنت‌های نظری مجاور (علوم ارتباطات و روابط بین‌الملل).

یافته دوم: تفکیک دو سنت نظری به عنوان شرط لازم انسجام‌بخشی

یافته دوم نشان می‌دهد که فقدان انسجام نظری در دیپلماسی عمومی ریشه در عدم تفکیک تحلیلی میان دو سنت نظری کلان دارد: الف) رویکرد مبتنی بر علوم سیاسی و روابط بین‌الملل، ب) رویکرد مبتنی بر علوم ارتباطات. این پژوهش نشان می‌دهد که تا زمانی که

این دو سنت به صورت نظام‌مند از یکدیگر تفکیک یا با یکدیگر تلفیق نشوند، هرگونه نظریه‌پردازی در دیپلماسی عمومی با شکست مواجه خواهد شد.

یافته سوم: ظرفیت‌های تبیینی سه پارادایم روابط بین‌الملل

یافته سوم پژوهش به صورت نظام‌مند ظرفیت‌های تبیینی سه پارادایم رئالیسم، لیبرالیسم و سازه‌انگاری را در تحلیل دیپلماسی عمومی آشکار می‌سازد:

۱. در پارادایم رئالیسم، دیپلماسی عمومی ابزاری تاکتیکی در خدمت قدرت سخت، امنیت ملی و منافع ملی تبیین می‌شود. یافته مشخص آن است که از منظر رئالیسم، دیپلماسی عمومی زمانی معنا می‌یابد که به مشروعیت بخشی سیاست‌های خارجی، کاهش مقاومت بین‌المللی و تقویت موقعیت رقابتی کشور در سیستم آنارشیک بین‌الملل کمک کند.

۲. در پارادایم لیبرالیسم، دیپلماسی عمومی فرایندی چندجانبه و غیر سلسله‌مراتبی است که از طریق نقش‌آفرینی بازیگران غیردولتی، شبکه‌سازی و گفتگوی بین فرهنگی، به ایجاد اعتماد، تسهیل همکاری‌های بین‌المللی و حل چالش‌های جهانی (اقلیم، سلامت، تروریسم) منجر می‌شود.

۳. در پارادایم سازه‌انگاری، دیپلماسی عمومی عمدتاً فرایندی معنا ساز و هویت‌ساز است که از طریق بازتعریف هویت ملی، کاهش موانع گفتگمانی و تولید دانش بین‌الذهانی، زمینه را برای درک متقابل فرهنگی و روابط پایدارتر بین‌المللی فراهم می‌آورد.

یافته چهارم: جدول عملیاتی‌سازی به‌عنوان ابزار روش‌شناختی

مقاله با ارائه «جدول عملیاتی‌سازی مفاهیم» در این حوزه، شاخص‌های عینی، مصادیق تجربی و روش‌های سنجش هر سه پارادایم را مشخص می‌سازد. این جدول به پژوهشگران امکان می‌دهد تا دیپلماسی عمومی را نه به‌عنوان مفهومی فازی، بلکه در قالب شاخص‌هایی چون «درصد تغییرات منابع مالی اختصاص یافته به دیپلماسی عمومی»، «تعداد و تنوع تفاهم‌نامه‌های همکاری با بازیگران غیردولتی»، «تغییرات معنادار در روایت‌های هویتی دولت‌ها» و «میزان تغییر شاخص‌های محبوبیت کشور در رنکینگ قدرت نرم» مورد سنجش تجربی قرار دهند.

یافته پنجم: پاسخ به سؤال اصلی پژوهش

- در پاسخ به سؤال اصلی پژوهش که «از چه رویکرد یا رویکردهای نظری می‌توان برای انسجام‌بخشی به مطالعات دیپلماسی عمومی بهره برد؟»، یافته پژوهش آن است که:
- الف (رویکردهای نظری علوم ارتباطات و روابط بین‌الملل هر یک به تنهایی قادر به ارائه چارچوبی منسجم برای دیپلماسی عمومی نیستند؛
 - ب (تفکیک نظام‌مند این دو سنت و مطالعه دیپلماسی عمومی در ذیل پارادایم‌های مسلط روابط بین‌الملل (رنالیسم، لیبرالیسم، سازه‌انگاری) می‌تواند گام مقدماتی اما بنیادین در جهت نظریه‌پردازی مستقل در این حوزه باشد؛
 - ج (تلفیق این سه پارادایم در قالب چارچوبی چند پارادایمی (بسته به زمینه و پرسش پژوهش) می‌تواند ظرفیت تبیینی مطالعات دیپلماسی عمومی را به طور معناداری افزایش دهد.

محدودیت‌ها و پژوهش‌های آتی

این پژوهش محدود به سطح کلان نظری و مبتنی بر مرور نظام‌مند منابع کتابخانه‌ای است. از این رو، یافته‌های آن نیازمند آزمون تجربی در بسترهای ملی و منطقه‌ای مختلف است. مطالعات آتی می‌توانند با بهره‌گیری از جدول عملیاتی‌سازی ارائه‌شده در این مقاله، به مطالعه تطبیقی دیپلماسی عمومی در کشورهای مختلف بپردازند و شرایطی را مشخص کنند که در آن هر یک از سه پارادایم رنالیسم، لیبرالیسم و سازه‌انگاری از قدرت تبیینی بیشتری برخوردار است. همچنین بررسی نقش فناوری‌های نوین همچون هوش مصنوعی در تحول منطق دیپلماسی عمومی، و نیز مطالعه عاملیت بازیگران غیردولتی در جنوب جهانی، از مسائل اولویت‌دار برای پژوهش‌های آینده محسوب می‌شوند.

جمع‌بندی شواهد بررسی‌شده در این مقاله نشان می‌دهد که هر یک از سه پارادایم رنالیسم، لیبرالیسم و سازه‌انگاری، لایه‌ای از واقعیت دیپلماسی عمومی را روشن می‌سازند، اما هیچ‌یک به تنهایی قادر به تبیین کامل این پدیده نیستند. شواهد عینی برگرفته از مطالعات موردی همچون روسیه، ناتو، برنامه‌های تبادل دانشجویی و فرهنگی، و تغییرات هویتی، نشان می‌دهند که کارآمدی دیپلماسی عمومی، هم‌زمان تابع سه عامل است: (۱) محاسبات

راهبردی و منافع ملی (رتالیسم)، (۲) شبکه‌سازی و همکاری‌های نهادی (لیبرالیسم)، و (۳) هم‌سویی هویتی و گفت‌وگویی (سازمان‌نگاری). به عبارت دیگر، آنچه در عمل به‌عنوان «دیپلماسی عمومی موفق» شناخته می‌شود، حاصل تعامل پیچیده این سه منطق است؛ نه تقلیل‌پذیر به یکی از آن‌ها و نه قابل تبیین در غیاب دیگری. این یافته، ضرورت پژوهش‌های چند پارادایمی و تلفیقی در مطالعات آینده دیپلماسی عمومی را نیز بیش از پیش آشکار می‌سازد.

منابع

- جباری‌نصیر، حسن (۱۴۰۳). ملاحظات نظری از میان‌رشته‌ی علم و دیپلماسی؛ الگواره اولیه، اهداف و مسائل آن در قرن بیست‌ویکم. فصلنامه مطالعات میان‌رشته‌ای در علوم انسانی، ۱۷(۱)، ۲۳۰-۱۹۹. doi: 10.22035/isih.2025.5351.5061
- جباری‌نصیر، حسن (۱۴۰۳). تبیین نظری از «قدرت نرم آموزش عالی» در نظریه‌های روابط بین‌الملل؛ پتانسیل‌ها و کارکردها. مطالعات میان‌رشته‌ای در علوم انسانی، ۱۶(۲)، ۱۳۲-۱۰۱. doi: 10.22035/isih.2024.5213.4972
- میان‌آبادی، حجت؛ قریشی، سیده زهرا. (۱۴۰۱). تبیین پارادایم‌های رتالیسم و لیبرالیسم در مناسبات هیدروپلیتیکی. ژئوپلیتیک، شماره اول، صص ۱۵۰-۱۸۶.

References

- Ahmed, S., Potter, D.M. (2006). NGOs in International Politics. Boulder: Kumarian Press.
- Ahn, Y., & Lim, S. (2023). Role of Cultural Public Diplomacy in Enhancing Foreign Policy. *Korea Observer*, 54(4). doi: 10.29152/KOIKS.2023.54.4.525
- Al Maalouf, N.J; Sawaya, C; Elia, J. (2025). Evaluating The Influence of Organizational Capability on Fundraising Success in Lebanese Non-Governmental Organizations. *Heliyon*, 11(2). <https://doi.org/10.1016/j.heliyon.2025.e41891>
- Ali, I. A. (2025). Reshaping The World, Rethinking Actors: The Role of Sub-State Actors in Foreign Relations. *Journal of International Studies*, 21(1), 1-14.
- Arceneaux, P. (2024). Value creation through organizational storytelling: Strategic narratives in foreign government public relations. *Public*

- Relations Review*, 50(2), 102433.
<https://doi.org/10.1016/j.pubrev.2024.102433>
- Arceneaux, P. (2021). Information Intervention: A Taxonomy & Typology for Government Communication. *Journal of Public Diplomacy* 1 (1) (2021), 5-35.
- Arsenault, A. H. (2017). Public Diplomacy, Media and Human Rights. In *The Routledge Companion to Media and Human Rights* (pp. 198-207). Routledge.
- Arves, S., Cunningham, K. G., & McCulloch, C. (2019). Rebel tactics and external public opinion. *Research & Politics*, 6(3). doi:2053168019877032
- Ayhan, K.J. (2019). The boundaries of public diplomacy and nonstate actors: A taxonomy of perspectives. *International Studies Perspectives*, 20(1), 63-83.
<https://doi.org/10.1093/isp/eky010>
- Sevin, E., Metzgar, E. T., Hayden, C. (2019). The Scholarship of Public Diplomacy: Analysis of a Growing Field. *International Journal of Communication*, 13, 4814-4837.
- Ki, E.J., Pasadeos, Y., Ertem-Eray, T. (2021). The Structure and Evolution of Global Public Relations: A Citation and Co-citation Analysis 1983–2019. *Public Relations Review*, 47(1). 102012.
<https://doi.org/10.1016/j.pubrev.2021.102012>
- Bakhriev, B.H. (2017). Public Diplomacy in Modern Research Discourse. *Bulletin of the Tajik State University of Law, Business and Politics*. Social Sciences Series, (1), 131-147. (In Rus.)
- Bakreski, O; Miovskaa, L.B. (2024). The Position and Role of State and Non-State Actors in The 21st Century. *Security Dialogues*, 15(1), 35-49.
- Barnett, M., Duvall, R. (2005). Power in international politics. *International Organization*, 59(1), 39–75. doi:10.1017/s0020818305050010
- Berridge, G.R. (2015). *Diplomacy: Theory and Practice*. 5th Edition. United Kingdom: Palgrave Macmillan.
- Bjola, C., Kornprobst, M. (2018). *Understanding International Diplomacy: Theory, Practice and Ethics*. 2nd Edition. New York: Routledge.
<https://doi.org/10.4324/9781315196367>
- Broś, N. (2017). Public Diplomacy and Cooperation with Non-Governmental Organizations in the Liberal Perspective of International Relations. *The Journal of Education, Culture, and Society*, 8(1), 11-22.
- Brown, R. (2012). *The Four Paradigms of Public Diplomacy: Building a Framework for Comparative Government External Communications*

- Research*. (San Diego, CA: International Studies Association Convention).
- Burlinova, N.V. (2022). The Role of NGOs in International Relations and Public Diplomacy. *Journal of International Analytics*, 13(1), 110-123.
- Cull, N. (2008). *The Cold War and the United States Information Agency: American Propaganda and Public Diplomacy*. New York: Cambridge University Press.
- Cull, N. (2019). The Tightrope to Tomorrow: Reputational Security, Collective Vision and the Future of Public Diplomacy'. *The Hague Journal of Diplomacy* 14(1-2), 21-35. doi:10.1163/1871191X-14011014.
- Curtin, P.A., Gaither, T.K. (2005). Privileging Identity, Difference, and Power: The Circuit of Culture as A Basis for Public Relations Theory. *Journal of Public Relations Research*, 17(2), 91-115.
- Dahl, R.A. (2000). A Democratic Paradox? *Political Science Quarterly*, 115(1), 35-40.
- Daimah, D. (2022). Public Diplomacy as an Instrument Foreign Policy. *Proceedings of the 1st International Conference on Social Science (ICSS)*. 1(1), 185-196. doi: 10.59188/icss.v1i1.29
- Di Martino, L. (2020). Conceptualising Public Diplomacy Listening on Social Media. *Place Branding and Public Diplomacy*, 16(2), 131-142. <https://doi.org/10.1057/s41254-019-00135-5>
- Doncel-Martín, I., Elías, C. (2025). Domestic Public Diplomacy as A Communications Strategy. Analysis of The Spanish Case. *Political Research Exchange*, 7(1), 2483515.
- Duggan, N. (2019). *Competition and Compromise Among Chinese Actors in Africa: A Bureaucratic Politics Study of Chinese Foreign Policy Actors*. Springer Verlag, Singapor.
- Dutra, Y. (2025). *Influencer Diplomacy: The Role of Social Media Influencers in France's Public Diplomacy in Brazil*. Thesis MA, University of Siena.
- Farahani, M. B. (2018). *Battles to bridges: US strategic communication and public diplomacy after 9/11*. URL: <https://cjc.utppublishing.com/doi/pdf/10.22230/cjc.2018v43n2a3249>
- Feklyunina, V. (2016). Soft power and identity: Russia, Ukraine and the 'Russian world (s)'. *European journal of international relations*, 22(4), 773-796.

- Fisher, A., Bröckerhoff, A. (2008). *Options for Influence: Global Campaigns of Persuasion in the New Worlds of Public Diplomacy*. London: The British Council.
- Fitzpatrick, K. (2017). Public Diplomacy in The Public Interest. *The Journal of Public Interest Communications*, 1(1), 78-78.
- García, C. (2021). When an Efficient Use of Strategic Communication (Public Diplomacy and Public Relations) to Internationalize a Domestic Conflict Is Not Enough to Gain International Political Support: The Catalan Case (2012-2017). *International Journal of Strategic Communication*, 15(4), 293–309. <https://doi.org/10.1080/1553118X.2021.1910514>
- Gilboa, E. (2008). Searching for A Theory of Public Diplomacy. *The ANNALS of the American Academy of Political and Social Science*, 616, 55–77. doi: 10.1177/0002716207312142
- Gilboa, E. (2023). Moving to a New Phase in Public Diplomacy Research. In: E. Gil-boa (ed.) *A Research Agenda for Public Diplomacy* (Pp. 1-23), Cheltenham. <https://doi.org/10.4337/9781802207323>
- Gilboa, E. (2024). Public Diplomacy from Global Peace to Global Conflict. *Place Brand Public Dipl* 20 (Suppl 1), 21–24. <https://doi.org/10.1057/s41254-024-00374-1>
- Goldsmith, B.E., Horiuchi, Y., Matush, K. (2021). Does Public Diplomacy Sway Foreign Public Opinion? Identifying The Effect of High-Level Visits. *American Political Science Review*, 115(4), 1342-1357. <https://doi.org/10.1017/S0003055421000393>
- Gregory, B. (2008). Public Diplomacy: Sunrise of an Academic Field. *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*, 616(1), 274-290.
- Gurgu, E., Cociuban, A.D. (2016). The Role of Public Diplomacy in International Relations in Full Process of Globalization. *Annals of Spiru Haret University, Economic Series*, 7(2), 125-143.
- Gurkovsky, A.A., Klychnikov, Yu, Yu., Linets, S.I (2024). International Non-Governmental Organizations in the Constructivist Paradigm of International Relations Research. *World Politics*, (4), 64-71. (In Rus.) doi: 10.25136/2409-8671.2024.4.72029
- Hajdari, L. (2023). From Propaganda to Public Diplomacy: Did Exchange Programs Bring Down the Cold War?. *Historijski Pogledi*, 6(9), 225-241.
- Hall, R.B., Biersteker, T.J. (2002). *The Emergence of Private Authority in the International System*. (pp. 3-22) In: R.B. Hall, T.J. Biersteker (Eds.) *The*

- Emergence of Private Authority in Global Governance. Cambridge: Cambridge University Press.
- Hayden, C. (2017). Scope, Mechanism, and Outcome: Arguing Soft Power in the Context of Public Diplomacy'. *Journal of International Relations and Development* 20, 331-357.
- Heibach, J., Demirdirek, M., Talebian, H. (2024). *Non-State Actors and Autocratic Public Diplomacy: A Transregional View*. (GIGA Focus Nahost, 6). Hamburg: German Institute for Global and Area Studies (GIGA) - Leibniz-Institut für Globale und Regionale Studien, Institut für Nahost-Studien. <https://doi.org/10.57671/gfme-24062>
- Hlihor, E. (2024). Public Diplomacy in Time of War. Israel's War on Gaza Case Study. *Bulletin of the Transilvania University of Braşov, Series VII: Social Sciences and Law*, 17(1), 71-84.
- Hocking, B. (2005). Rethinking the 'new' public diplomacy. In *The new public diplomacy: Soft power in international relations* (pp. 28-43). London: Palgrave Macmillan. UK.
- Ignat, V. (2021). A Constructivist Approach to Understanding Russian's Public Diplomacy through Humanitarian Aid during COVID-19. *Journal of Public Diplomacy*, 1(2), 1-26. doi: 10.23045/jpd.2021.1.2.001
- Jalal, H.D. (2021). Theoretical Approaches Towards the Steps of Non-State Actors in World Politics: Global Para-Diplomacy of the Iraqi Kurdistan (KRI). *International relations* (Международные отношения), 1, 23-33. doi:10.7256/2454-0641.2021.1.34461
- Jervis, R. (1985). *International Politics: Monograph*. Beijing: Harper Collins Publishers.
- Karslieva, V.G. (2023) Conceptualization of Public Diplomacy in the Constructivist Paradigm. *Society: Politics, Economics, Law*. (12), 50-54. doi:10.24158/pep.2023.12.6 (In Rus.)
- Katzenstein, P. J. (1996). *The Culture of National Security: Norms and Identity in World Politics*. Columbia University Press.
- Keohane, R., Nye, J., (1977). *Power and Interdependence*. Boston: Little, Brown and Company.
- Keohane, R.O. (1988). International Institutions: Two Approaches. *International Studies Quarterly*, 32(4), 379– 396. <https://doi.org/10.2307/2600589>
- Ki, E.J., Pasadeos, Y., Ertem-Eray, T. (2021) The Structure and Evolution of Global Public Relations: A Citation and Co-Citation Analysis 1983–2019.

- Public Relations Review*, 47(1).
<https://doi.org/10.1016/j.pubrev.2021.102012>
- Kinsey, D.F. (2025). The future of public diplomacy." In *Handbook of Innovations in Strategic Communication*, (pp. 338-346). Edward Elgar Publishing.
- Kisaka, M.K. (2025). Public Diplomacy as a Catalyst for Sustainable Peace and Development in East Africa: A Case Study of Tanzania. *Global Scientific Journal (GSJ)*, 13(4), 1966-1970.
- Kobierecka, A., Kobierecki, M.M. (2024). Public Diplomacy and Nation Branding in Action: Swiss Embassy's Participation in the Night of Museums Event in Warsaw. *Place Brand Public Dipl*, 20, 204–217.
<https://doi.org/10.1057/s41254-023-00306-5>
- Lebedeva, M. (2015). Public Diplomacy in Conflict Resolution. *International Processes*, 13(4), 45-56. (In Russ.).
- Lebedeva, M.M. (2020). Conceptual Transformations of Public Diplomacy. *MGIMO University Bulletin*. 2020; 13(5):293–306. (In Russ.).
<https://doi.org/10.24833/2071-8160-2020-5-74-293-306>
- Lilyblad C.M. (2019). *NGOs in Constructivist International Relations Theory*. (p. 113-127), Routledge Handbook of NGOs and International Relations. Ed. by T. Davies. Abingdon: Routledge.
- Locke, J. (1946). *The Second Treatise on Civil Government and A Letter concerning Toleration*, ed. J. W. Gough. Oxford: Blackwell.
- Manor, I. (2019), The Digitalization of Public Diplomacy, Switzerland; Palgrave Macmillan. Bjola, C., Cassidy, J., Manor, I (2019) Public Diplomacy in the Digital Age. *The Hague Journal of Diplomacy* 14 (83-101). doi:10.1163/1871191X-14011032
- Manor, I., Crilly, R. (2020). The Mediatisation of MFAS: Diplomacy in the New Media Ecology'. *The Hague Journal of Diplomacy*, 15 (1-2), 66-92. doi: 10.1163/1871191X -15101051
- Markusen, A. (2003). Fuzzy Concepts, Scanty Evidence, Policy Distance: The Case for Rigour and Policy Relevance in Critical Regional Studies. *Regional Studies* 37 (6-7), 701-717.
- Marschlich, S., Storie, L. (2022). The Past, The Present, And The Future of Public Diplomacy Research. In: *Research Handbook on Strategic Communication* (pp. 301-318). Edward Elgar Publishing.
- Mearsheimer, J.J. (2002). Hearts and Minds. *The National Interest*, 69, 13–16.

- Melissen, J. (2005). The New Public Diplomacy: Between Theory and Practice. In: Melissen, J. (eds) *The New Public Diplomacy. Studies in Diplomacy and International Relations*. Palgrave Macmillan, London. doi:10.1057/9780230554931_1
- Metushaj, M. (2023). The Concept of Public Diplomacy in the 21st Century. *Acta Universitatis Danubius. Relationes Internationales*, 16(2), 74-80.
- Modzelewski, W.T. (2025). The Essence and Challenges of Public Diplomacy. *Public Diplomacy*, 15. <https://www.ko.rzeszow.pl/wp/wp-content/uploads/2025/02/public-diplomacy-education-on-disinformation.pdf#page=15>
- Morgenthau, H. J., Thompson, K. W. (2005). *Politics Among Nations*. Published by McGraw-Hill Education.
- Natil, I. (2023). Introducing public diplomacy in civil society organisations. In *Public Diplomacy and Civil Society Organisations*. Routledge.
- Neag, M. (2014). Promoting Security Through Public Diplomacy. *Revista Academiei Forțelor Terestre NR. 2 (74)*, 2,7: 160-167.
- Nitoiu, C., Pasatoiu, F. (2023). Public Diplomacy and The Persistence of the Conflict and Cooperation Dichotomy in EU-Russia Relations. *Journal of Contemporary European Studies*, 31(1), 21-34. doi:10.1080/14782804.2022.2100983
- Nye, j. (2008). Public Diplomacy and Soft Power. *The Annals of the American Academy of Political and Social Scienc*, 616(1), 94-109.
- Ogbajie, M.U., Oyedele, O.J., Anita, C.M., Daniel, N.E., Ohis, A.O., Oreoluwa, I M., ... Uchenna, U.P. (2023). Constructivism's Impact on International Relations: Shaping A New World Order. *International Journal of Advanced Multidisciplinary Research and Studies*, 3(6), 299-302.
- Onuf, N. (2013). *Relative Strangers: Reflections on Hospitality, Social Distance and Diplomacy*. In: G. Baker (Ed.), *Hospitality and World Politics* (pp. 173–196). Palgrave.
- Pajtinka, E. (2019). Public Diplomacy as a Theoretical Problem: Searching for a Definition. *European Journal of Transformation Studies*, 7(2), 21-32.
- Palmer, M.T., Bempong Nyantakyi, E. & Fullerton, J.A. (2023). The US Peace Corps as a public diplomacy strategy. *Place Brand Public Dipl*, 19, 15–29. <https://doi.org/10.1057/s41254-021-00205-7>
- Pamment, J. (2013). *New Public Diplomacy in the 21st Century*. Routledge.

- Pamment, J., Fjällhed, A., Smedberg, M. (2023). The 'Logics' of Public Diplomacy: In Search of What Unites a Multidisciplinary Research Field. *The Hague Journal of Diplomacy*, 19(1), 49-83.
- Pamment, J. (2016). *British Public Diplomacy and Soft Power: Diplomatic Influence and Digital Disruption*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Plundrich, M. (2024). Diplomacy of Non-State Armed Actors: A New Reality in International Relations?. *Diplomacy & Statecraft*, 35(1), 206-223.
- Saifullah, K., & Ahmad, A. (2020). The increasing influence of the non-state actors in international politics. *Journal of European Studies (JES)*, 36(2), 39-57. doi:10.13140/RG.2.2.14508.99208
- Saliu, H. (2020). Public Diplomacy and Related Concepts from The Perspective of Lasswell's Communication Model. *Jahr-European Journal of Bioethics*, 11(2), 357-376.
- Saliu, H. (2020). The Evolution of the Concept of Public Diplomacy from The Perspective of Communication Stakeholders. *Medij Istraž*, 26(1), 69-86. doi: 10.22572/mi.26.1.4
- Salman, M., Burton, G. (2025). Positive and Negative Public Diplomacy, New Concepts to Understand Public Diplomacy Strategies in The Arab Gulf States. *Third World Quarterly*, 1-18. doi: 10.1080/01436597.2025.2511876
- Searle, J. (2010). *Making The Social World: The Structure of Human Civilization*. Oxford University Press.
- Seib, P. (2014). Public Diplomacy and Hard Power: The Challenges Facing NATO. *Fletcher F. World Aff.*, 38, 95.
- Sevin, E., Metzgar, E. T., Hayden, C. (2019). The Scholarship of Public Diplomacy: Analysis of A Growing Field. *International Journal of Communication*, 13, 24.
- Sevin, E., Ayhan, K.J. (2022). Moving Public Diplomacy Research Forward: Methodological Approaches'. *Place Branding and Public Diplomacy*, 18, 201-203. doi:10.1057 /s41254-41022-00263-00265.
- Sevin, E., Metzgar, E.T., Hayden, C. (2019). The Scholarship of Public Diplomacy: Analysis of a Growing Field. *International Journal of Communication*, 13(24), 4814-4837.
- Silverstone, S.A. (2022). *Liberal International Relations Theory and the Military*. In: A.M. Sookermany, (eds) *Handbook of Military Sciences*. Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-030-02866-4_104-1

- Snow, N. (2020). *Public Diplomacy*. Oxford Research Encyclopedia of International Studies. URL: <https://oxfordre.com/internationalstudies/view/10.1093/acrefore/9780190846626.001.0001/acrefore-9780190846626-e-518>
- Snow, N. (2015). *Public Diplomacy and Public Relations: Will the Twain Ever Meet?* In G. J. Golan, S.-U. Yang & D. F. Kinsey (Eds.), *International Public Relations and Public Diplomacy: Communication and Engagement* (pp. 73–90). Peter Lang.
- Snow, N. (2017). Public Diplomacy in A National Security Context. *Routledge Handbook of Security Studies*. Routledge, 393-403.
- Sukhorolska, I. (2016). Public diplomacy of Western world countries as a tool of democracy promotion. *Journal of Liberty and International Affairs*, 1(03), 45-54. <https://e-jlia.com/index.php/jlia/article/view/38>
- Tsvetkova N.A. (2011): Web 2.0 Programs in US Public Diplomacy. USA and Canada: Economy, Politics, *Culture*, 3, 109-122. (In Russ.)
- Vershinin, I.A. (2022). *The Narration of Russia through Public Diplomacy: A Case Study of Russia-Japan Relations: Dissertation*. Tsukuba.
- Welzel, C., Inglehart, R. (2005). Liberalism, Postmaterialism, and The Growth of Freedom. *International Review of Sociology*, 15(1), 81-108.
- Wendt, A. (1992). Anarchy Is What States Make of It: The Social Construction of Power Politics. *International Organization*, 46 (2), 391–425. <https://www.jstor.org/stable/2706858>.
- Wendt, A. (1999). *Social Theory of International Politics*. Cambridge University Press.
- Wendt, A. (2004). The State as Person in International Theory. *Review of International Studies*, 30(2), 289–316. <http://doi.org/10.1017/S0260210504006084>
- Williams, R. (2021). *The implications of the fourth industrial revolution on diplomacy* (Masters Dissertation). Johannesburg: University of Johannesburg. ProQuest Dissertations & Theses Database [online] Available at: https://ujcontent.uj.ac.za/%20vital/%20access/manager/Repository?view=list&f0=sm_identi%20-%20er%3A%22http%3A%2F%2Fhdl.handle.net%2F10210%2F477811%22%20&sort=null

- Williams, R., Otto, L. (2022). Artificial intelligence as a tool of public diplomacy: Communication between the United States and Iran. *The Thinker*, 90(1), 28-40.
- Yablokov, I. (2015). Conspiracy Theories as A Russian Public Diplomacy Tool: The case of Russia Today (RT). *Politics* 35(3-4), 301-315.
- Zaharna, R.S. (2009). Mapping Out a Spectrum of Public Diplomacy Initiatives: Information and Relational Communication Frameworks. In: Nancy Snow and Philip M. Taylor (eds.). *Routledge Handbook of Public Diplomacy*, London: Routledge.
- Zajęcki, R., Shuliak, A., Fesyk, O. (2020). Using Public Diplomacy for Creating International Peace and Security—The Case of Poland and Sweden. *Torun International Studies*, 1(13), 165-175.
<http://dx.doi.org/10.12775/TIS.2020.012>

Translated References into English

- Jabbarinasir, H. (2024). Theoretical considerations on interdisciplinarity of science and diplomacy; Basic model, goals, and its issues in 21st century. *Interdisciplinary Studies in the Humanities*, 17(1), 199-230. doi: 10.22035/isih.2025.5351.5061 [In Persian]
- Jabbarinasir, H. (2024). A theoretical explanation of “soft power of higher education” in international relations theories; potential and functions. *Interdisciplinary Studies in the Humanities*, 16(2), 101-132. doi: 10.22035/isih.2024.5213.4972 [In Persian]
- Mianabadi, H and Ghoreishi, S. Z. (2022). Realism and Liberalism Paradigms in Hydro-political Interactions. *Geopolitics Quarterly*, 18(1), 150-186. [In Persian]

استناد به این مقاله: جباری نصیر، حسن. (۱۴۰۴). دیپلماسی عمومی: گذار از عمل‌گرایی به رویکردی نظری در چارچوب پارادایم‌های مسلط روابط بین‌الملل. (e246340). *تعاملات دیپلماتیک*، ۳(۱۱)، ۸۲-۳۱. e246340
 doi: 10.22034/dpiq.2026.552884.1056

The *Diplomatic Interactions Research Quarterly* is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License